Magyar Természetvédők Szövetsége
Föld Barátai Magyarország

SZOLIDÁRIS GAZDASÁG KÖZPONT

emla

Megújulóenergia-közösségek akadályai és lehetőségei Magyarországon

Értékelő tanulmány

Készült a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Szolidáris Gazdaság Központ és az EMLA Egyesület együttműködésében.

2021. augusztus

A tanulmány a Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) és a Szolidáris Gazdaság Központ (SZGK) együttműködésében, dr. Gajdics Ágnes jogász (EMLA Egyesület) közreműködésével, valamint a European Climate Foundation társfinanszírozásával az Innovációs és Technológiai Minisztérium támogatásával megvalósuló “Közösségi Energia Szolgáltató (KESZ) létrehozása és működtetése” c. projekt (pályázati azonosító: 2020-3.1.4-ZFR-EKM-2020-00013) keretében készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló **2**

Bevezető **6**
Megújulóenergia-közösségek átültetési folyamata 7
Megújulóenergia-közösségek meghatározása 7
Értékelő tanulmány 9
Támogató keretrendszer 9

Akadályok és lehetőségek értékelése **12**
Adminisztratív és jogi akadályok és lehetőségek 12
Jogi szervezeti forma 12
Energiaközösség 13
Megújulóenergia-közösség 14
Működés mint jogi személy, gazdálkodó szervezet 16
Engedélyeztetési folyamatok 18
Központi hatósági ügyintézés 18
Helyi hatósági és elosztói engedélyeztetések 20
Jelentési kötelezettség 22
Piaci és hálózati hozzáférés akadályai és lehetőségei 22
Versenypolitika - egyenlő feltételek 22
Mérlegköri tagság és menetrendezés 24
Egyéni és együttesen eljáró termelő-fogyasztó 25
Energiamegosztás 28
Hálózatfejlesztés 32
Finanszírozási akadályok és lehetőségek 33
Hagyományos piaci finanszírozás 34
Közösségi finanszírozás 36
Állami támogatások, pályázatok 37
Megújuló támogatási rendszerekben részvétel 37
Célzott energiaközösségi támogatások 39
Társadalmi-gazdasági akadályok és lehetőségek 43
Gazdasági-társadalmi helyzet - Energiaszegénység és helyi fejlesztés 43
Kulturális attitűdök 44
Információs és képességbeli akadályok és lehetőségek 45
Tanácsadás lakosság, vállalatok és civil szervezetek számára 46
Az önkormányzatok szerepe 47

Energiaközösségek lehetőségei: Egy támogató keretrendszer alapjai **49**

További források **51**

Vezetői összefoglaló

A tanulmány a megújulóenergia-közösségek előtt álló akadályokat és lehetőségeket tekinti át Magyarországon az átdolgozott Megújuló Energia Irányelv (RED II)[1] átültetéséhez kapcsolódva. A megújulóenergia-közösségek (MEK) jogszabályi meghatározása mellett szintén tagállami kötelezettség támogató keretrendszer létrehozása. A támogató keretrendszernek tartalmaznia szükséges a megújulóenergia-közösségeket és azok tagjait megillető jogosultságokat, az adminisztratív és szabályozási könnyítéseket, az információhoz és pénzügyi forrásokhoz hozzájutást, valamint az arányos hálózathasználati terheket.

A tagállamoknak értékelést kell végeznie a saját területén lévő megújulóenergia-közösségek fejlesztésének meglévő akadályairól és lehetőségeiről. A jelen tanulmány ehhez a hazai kormányzati értékeléshez kínál támpontokat öt területen, amelyek a (1) jogi-adminisztratív, (2) piaci és hálózati hozzáférési, (3) finanszírozási, (4) társadalmi-gazdasági, (5) információs és képességbeli dimenzió, továbbá javaslatokat fogalmaz meg a támogató keretrendszer létrehozására.

A RED II tagállami átültetésének határideje 2021. június 30.

Meghatározás

A közösségi energia minden olyan alulról szerveződő és elsődlegesen nem profitorientált kezdeményezést jelöl, amelyben állampolgárok, helyi közösségek, és/vagy önkormányzati együttműködések viszik a vezető szerepet.

A RED II meghatározása értelmében:

> „megújulóenergia-közösség” olyan jogi személy
>
> a) amely az alkalmazandó nemzeti joggal összhangban **nyitott és önkéntes részvételen alapul, önálló, és tényleges irányítása olyan tagok vagy részvényesek kezében van**, amelyek a szóban forgó jogi személy tulajdonában álló és általa fejlesztett megújulóenergia-projektek közelében találhatók;”
> b) amelynek részvényesei, illetve tagjai **természetes személyek, kkv-k vagy helyi hatóságok**, ideértve az önkormányzatokat is;
> c) amelynek **elsődleges célja nem profit termelése**, hanem az, hogy környezeti, gazdasági, szociális-közösségi szempontból részvényesei, tagjai, illetve működési területének környéke javát szolgálja”

[1] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/2001 irányelve (2018. december 11.) a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról. Elérhető: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L2001 (2021.04.20)

Megemlítendő, hogy a belső árampiaci irányelv (IEMD)[2] is meghatározza az állampolgári energiaközösség fogalmát, jelentős átfedésben a megújulóenergia-közösség megfogalmazásával a RED II-ben.

Közösségi energia hasznai

A megújulóenergia-közösségek gazdasági, környezeti és társadalmi hasznai közül kiemelhetők az alábbiak:[3]

- Klíma- és megújulóenergia-célok megvalósítása
- Helyi gazdaságfejlesztés tovagyűrűző (multiplikátor) hatásokkal
- Megtakarítások a résztvevők energiaköltségeiben
- Megújulóenergia-beruházások társadalmi támogatottságának növelése, helyi konfliktusok megelőzése
- Társadalmi önszerveződés, integráció erősítése, különösen energiaszegénységben élők esetében
- Energia rendszer decentralizásához és demokratizálásához hozzájárulás

Akadályok és lehetőségek hazánkban

Jelen előzetes értékelő tanulmány öt területen értékeli az akadályokat és lehetőségeket a megújulóenergia-közösségek számára

1. *Jogi-adminisztratív akadályok és lehetőségek*
   A megújulóenergia-közösségek számára az **egyértelmű jogi meghatározás** kulcsfontosságú, egyrészt azért, hogy az - a RED II céljaival összhangban - ténylegesen állampolgári-közösségi kezdeményezéseket fedjen le, másrészt hogy kiterjedjen a megújulóenergia-termelési lehetőségek teljes körére (azaz a villamosenergia mellett a hő- és (bio)gáztermelésre is, vagy akár különböző energia tárolási technológiákra). Az engedélyeztetés nehézkessége csökkenthető **hatósági iránymutatással és képzésekkel** az illetékes kormányhivatalok és különösen az áramelosztók számára.
2. *Piaci és hálózati hozzáférési akadályok és lehetőségek*
   A megújulóenergia-közösségek segítése az **egyenlő versenyfeltételek** tekintetében kulcsfontosságú, hogy a hagyományos for-profit piaci szereplőktől függetlenek legyenek és a részvétel ne járjon termelői és felhasználói jogosultságok csorbulásával. Fontos, hogy a megújulóenergia-közösségek mind a háztartási méretű kiserőművek egyéni termelő-fogyasztóival, mind a nagyobb energiatermelő vállalkozásokkal azonos feltételekkel férjenek hozzá a hálózathoz és fogyasztókhoz.

[2] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/944 irányelve (2019.június 5.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2012/27/EU irányelv módosításáról. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:32019L0944 (2021.04.23)
[3] Az energiaközösségek hasznainak teljeskörű elemzését lásd az EU Joint Research Centre tanulmányában, Caramizaru, E. and Uihlein, A., Energy communities: an overview of energy and social innovation. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020. Elérhető: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC119433 (2021.06.09)

A helyben történő energiamegosztás terén kulcsfontosságú a **hálózathasználattal arányos, csökkentett díjfizetés** kialakítása.

3. *Finanszírozási akadályok és lehetőségek*
   A hagyományos, elsősorban banki finanszírozás akadályai miatt az állami támogatás kulcsszerepet tölt be a megújulóenergia-közösségek finanszírozásában. A **hazai uniós fejlesztési források** (elsősorban Helyreállítási Terv - RRF, Operatív Programok) legutóbbi nyilvános tervezetei kiemelten célozzák energiaközösségek beruházási támogatását, azonban kulcsfontosságú, hogy ezek a véglegesen elfogadott verziókban is érvényesüljenek, valamint egymással össze legyenek hangolva. A megújulóenergia-közösségek működési támogatására lehetőség a METÁR pályázatokon egy energiaközösségi kategória létrehozása nemzetközi mintára. A kifejezetten **induló energiaközösségi kezdeményezések támogatását célzó ügynökség létrehozása tanácsadással, kezdő pályázati támogatással**.
4. *Társadalmi-gazdasági akadályok és lehetőségek*
   Az energiaközösségek fontos szerepet tölthetnek be az **energiaszegénységi szakpolitikák** kidolgozása és megvalósítása során, kiemelten elősegítve az kiszolgáltatott helyzetben élők aktív részvételét megújulóenergia-közösségekben. A helyi közösségi energia kezdeményezések elősegíthetik a vidékfejlesztési célok teljesülését.
5. *Információs és képességbeli akadályok és lehetőségek*
   Az megújulóenergia-közösségek számára komoly akadályozó tényező a megfelelő energiapiaci ismeretek és projektmenedzsment képességek hiánya, ennélfogva kulcsfontosságú a **tudásmegosztás, a tanácsadás és a képzés** az illetékes hatóságok, az önkormányzatok és potenciális résztvevők számára, lehetőleg a fenti közösségi energia ügynökségen keresztül.

Javaslatok egy támogató keretrendszerre

A támogató keretrendszer létrehozása a megújulóenergia-közösségek fejlődésének elősegítésére kulcseleme a RED II rendelkezéseinek. Az akadályok és lehetőségek alapján négy fő javaslatot teszünk az uniós kötelezettségnek való megfelelés érdekében.

1. *Jogi meghatározás megfelelőségének biztosítása*
   A támogató keretrendszer alapfeltétele az energiaközösség és a megújulóenergia-közösség megfelelő meghatározása, amelyek jelenleg csak részben felelnek meg a vonatkozó kötelező uniós irányelveknek. A tagok körének és az irányítási jogok megfelelő lehatárolása kulcsfontosságú, hogy megújulóenergia-közösséggé valóban helyi kezdeményezések váljanak. Fontos továbbá a meghatározás kiterjesztése az összes megújuló forrásra és energiatípusra, beleértve a biogázt és a megújuló (táv)hőt is, mivel ez kulcsfontosságú a falufűtőművek létesítéséhez a hazai energiapolitikai céloknak megfelelően.
2. *Integrált és célzott energiaközösségi támogatáspolitika kialakítása*
   Az energiaközösségek számára alapvető állami források rendelkezésre bocsátása ellensúlyozva a piaci finanszírozás nehézségeket és az energiapiaci versenyhátrányokat. Kulcsfontosságú az integrált felhasználása az elérhető európai

uniós és hazai forrásoknak a különböző fázisban lévő energiaközösségi kezdeményezések támogatására. Emelett elsődleges a különböző támogatási források pályázatainak kialakítása az alulról jövő közösségi energia kezdeményezések sajátosságaihoz illeszkedően, beleértve az irányelveknek megfelelő energiaközösségi és megújulóenergia-közösségi definíció használatát. Az integrált és célzott támogatáspolitika kialakításához és lebonyolításához javasoljuk a következő pontban javasolt nonprofit energiaügynökség felhasználását.

3. *Nonprofit energiaügynökség létrehozása*
   Az elérhető uniós források kihasználásában helyi energiaközösségi kezdeményezések részéről egy közösségienergia-ügynökségnek kulcsszerepe lenne. Az információhoz jutás, képzés és szakmai tanácsadás alapvetően hatna az energiaközösségek megalakulására, a közösségi megújuló beruházások beindítására a helyi önkormányzatok, lakossági és más civil kezdeményezések, valamint társadalmi vállalkozások részéről. Az energiaügynökség szerepét tovább erősítené egy célzott pályázati rendszer kialakítása a kezdeti fázisban lévő energiaközösségek és innovatív közösségi üzleti modellek támogatására. A közösségi energia ügynökség létrehozását nonprofit formában javasoljuk a skót CARES[4] mintájára, elsősorban az emissziós kvótabevételekből. Az ügynökséget és helyi irodáit egy nonprofit konzorcium működtethetné.
4. *Energiamegosztás kidolgozása és elősegítése*
   A megújuló energia megosztása tagjai között számos energiaközösség központi tevékenysége. Hazánkban a jogszabályi lehetőség megnyílt, azonban számos elszámolási és rendszerhasználati kérdés akadályozza tényleges elterjedését. Javasoljuk a villamosenergia-megosztás számára részletes jogi-adminisztratív útmutató kidolgozását, lehetőség szerint kapcsolódva egy MEKH által készítendő költség-haszon elemzéssel az arányos helyi hálózathasználati díjakról.

[4] Community and Renewable Energy Scheme (CARES). Forrás: https://www.localenergy.scot/ (2021.04.21)

Bevezető

Az energiaközösségek lehetőséget adnak egy fenntartható, decentralizált és demokratikus energiaátmenetre. A közösségi energia[5] hazánkban gyerekcipőben jár, azonban számos inspiráló példa mutatkozik szemünket az EU tagországaira vetve. Mit is takar az energiaközösségek fogalma, amelyről örvendetes módon hazánkban is egyre többet hallani? Az energiaközösségek az irányelvi definíciók értelmében egy alulról szerveződő, nyitott és önkéntes tagsággal rendelkező, demokratikus szerveződési formát jelentenek a hagyományos for-profit energiapiaci vállalatokkal szemben. A közösségi energia tehát egy szerveződési formát jelent, nem pedig egy bizonyos tevékenységet. Számos energiaközösség valósít meg olyan újszerű tevékenységeket mint a kollektív önfogyasztás, az energiamegosztás vagy akár a fogyasztó-oldali rugalmasság (aggregálás) biztosítása, de a megkülönböztető jegyük az alulról szerveződő és nem profitorientált működésben rejlik.[6] A közösségi energia, beleértve a megújulóenergia-közösségeket is, egy formálódó terület, ennek megfelelően a megfelelő jogi szabályozási keretek még alakulóban vannak.

Az EU Tiszta Energia Csomagja egy uniós szintű jogszabályi keretet kínál az energiaközösségek definiálására és a térnyerésüket ösztönző tagállami támogató keretrendszer kialakítására. A Megújulóenergia Irányelv (RED II) definiálja a “megújulóenergia-közösségeket” és a tagállami kötelezettségeket ezek ösztönzésére, különösen egy nemzeti támogató keretrendszer kialakítására. A tagállami transzpozíciót segíti a megújulóenergia-közösségek akadályainak és lehetőségeinek értékelése az országban, amely uniós kötelezettség. Ezen tanulmány a hazai tagállami értékelés elkészítéshez nyújt támpontokat.

Jelen előzetes értékelő tanulmány öt területen értékeli az akadályokat és lehetőségeket a megújulóenergia-közösségek számára, ezek a (1) jogi-adminisztratív, (2) piaci és hálózati hozzáférési, (3) finanszírozási, (4) társadalmi-gazdasági, és (5) információs és képességbeli dimenzió. A tanulmány módszertana épít a hazai és EU-s jogszabályi keretekre, hazai megújuló energia elemzésekre, transzpozíciós iránymutatásokra és tagállami legjobb gyakorlatokra, valamint szakértői interjúkra. A tanulmány az azonosított akadályok és

[5] Az értékelő tanulmány az energiaközösség, a megújulóenergia-közösség és közösségi energia fogalmakat nem szinonímaként használja. Egyrészt, az “energiaközösség” megfogalmazást a tanulmány a VET (66/B. § (1)) értelmében használja, amely az IEMD (2. cikk 11.; 16. cikk) “[állampolgári] energiaközösség” (citizen energy community, CEC) koncepciójának hazai transzpozíciója. A “megújulóenergia-közösség” megfogalmazást a tanulmány a a VET (66/B. § (1a)) értelmében használja, amley a RED II (2. cikk 16.; 22. cikk) “megújulóenergia-közösség” (renewable energy community, REC) koncepciójának hazai transzpozíciója. Az energiaközösségi és megújulóenergia-közösségi kezdeményezés megfogalmazást az olyan projektek és szervezetek esetében használja, amelyek céljaik és tevékenységük alapján illeszkednek a vonatkozó jogszabályi megfogalmazáshoz, a jövőben elképzelhető nyilvántartásbevételük. Harmadrészt, a tanulmány a közösségi energia kifejezést tág értelemben használja az olyan alulról jövő és nem profit-orientált energiapiaci kezdeményezésekre, függetlenül attól hogy a kezdeményezés az energiaközösség vagy a megújulóenergia-közösség jogszabályi meghatározásához illeszkedik-e (pl. van-e jogi formája).

[6] Lásd REScoop & ClientEarth: Energy Communities under the Clean Energy Package. 2020. június 25., 46. o. Elérhető: https://www.rescoop.eu/toolbox/how-can-eu-member-states-support-energy-communities (2021.06.02)

lehetőségek alapján javaslatokat fogalmaz meg a megújulóenergia-közösségeket segítő támogató keretrendszer kialakítására.
A tanulmány elsődleges célközönsége azok a döntéshozók, akik a megújulóenergia-közösségek meghatározásának hazai átültetéséért és még inkább az ehhez kapcsolódó támogató keretrendszer kialakításáért felelnek. A tanulmány támpontokat kínál a tagállami kötelezettségként készülő értékeléshez a hazai megújulóenergia-közösségek fejlesztésének meglévő akadályait és lehetőségeit. A tanulmányt szerző szervezetek egy energiaközösségi mintaprojekt (a Közösségi Energia Szolgáltató - KESZ) keretében szabályozási homokozóban is részt vesznek elősegíteni az energiaközösségek hazai térnyerését és a RED II transzpozícióját. A tanulmány másodlagos célközönségét azok a meglévő és jövőbeni közösségi energia kezdeményezések jelentik, amelyek sikerességének elengedhetetlen feltétele az előttük lévő akadályok és lehetőségek felmérése.

Megújulóenergia-közösségek átültetési folyamata

Megújulóenergia-közösségek meghatározása

A közösségi energia egy alulról induló szerveződési módot jelent az energiapiacokon. A megújulóenergia-közösségek szervezeti működése eltér a hagyományos profitorientált energiapiaci szereplőktől, még ha tevékenységük hasonló is lehet.
Az uniós Tiszta Energia Csomag úttörő abban, hogy az közösségi energia szerveződések létrehozására és működtetésére egy minden tagállamra kiterjedő jogszabályi keretet biztosít. Az energiaközösségek számára egyenesen két jogszabályi definíciót kínál. Ez az “állampolgári energiaközösség” *(citizen energy community)* a belső árampiaci irányelvben (IEMD) és a “megújulóenergia-közösség” *(renewable energy community)* az átdolgozott megújuló energia irányelvben (RED II). A két meghatározás különbségeit és hazai átültetésüket a jogi-adminisztratív akadályok között részletesen bemutatjuk. Jelen tanulmány fókuszában a megújulóenergia-közösségek állnak.

A RED II. (2. cikk (16.)) értelmében:
“[A] „megújulóenergia-közösség” olyan jogi személy :

a) amely az alkalmazandó nemzeti joggal összhangban nyitott és önkéntes részvételen alapul, önálló, és tényleges irányítása olyan tagok vagy részvényesek kezében van, amelyek a szóban forgó jogi személy tulajdonában álló és általa fejlesztett megújulóenergia-projektek közelében találhatók;
b) amelynek részvényesei, illetve tagjai természetes személyek, kkv-k vagy helyi hatóságok, ideértve az önkormányzatokat is;
c) amelynek elsődleges célja nem profit termelése, hanem az, hogy környezeti, gazdasági, szociális-közösségi szempontból részvényesei, tagjai, illetve működési területének környéke javát szolgálja;”

A RED II a tagállamok számára kötelezettségként előírja a végső fogyasztók jogosultságát megújulóenergia-közösségekben való részvételére, valamint a megújulóenergia-közösségek jogosultságait.[7]

A meghatározás hazai átültetése a tanulmány készítése során zajlik. A villamos energia törvény (VET)[8] 2021. május 18-án elfogadott módosítása értelmében:[9]

> „A megújulóenergia-közösségre az energiaközösségre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy a megújulóenergia-közösség olyan energiaközösség, amely megújuló energiaforrásból termel villamos energiát, ilyen villamos energiát fogyaszt, tárol vagy értékesít. A megújulóenergia-közösség tényleges irányítását azon tag vagy tagok látják el, amelyek felhasználási helyeinek csatlakozási pontjai a megújulóenergia-közösség tulajdonában álló villamosenergia-tároló és erőmű csatlakozási pontjaival ugyanazon nagy/középfeszültségű transzformátorállomási körzetben helyezkednek el."

Az energiaközösség hivatkozott fogalma az állampolgári energiaközösség (IEMD) 2020. decemberi átültetése nyomán került be a VET-be:[10]

> "Az energiaközösség szövetkezet vagy nonprofit gazdasági társaság formában működő jogalany, amelynek elsődleges célja nem a pénzügyi haszonszerzés, hanem hogy a tagjai számára, vagy az energiaközösség létesítő okiratában megjelölt működési területen környezeti, gazdasági és szociális közösségi előnyöket biztosítson azáltal, hogy villamosenergia termelés, tárolás, fogyasztás, elosztói rugalmassági szolgáltatás nyújtása, villamosenergia-megosztás, aggregálás, a közúti közlekedésről szóló törvény szerinti elektromobilitás szolgáltatás nyújtása és elektromos töltőberendezés üzemeltetése tevékenységek közül legalább az egyiket végzi."

---

[7] Lásd RED II, 22. cikk, (1)-(2):
"(1) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a végső fogyasztók, különösen a lakossági fogyasztók jogosultak legyenek megújulóenergia-közösségben való részvételre, megtartva végső fogyasztói jogaikat és kötelezettségeiket, és anélkül, hogy velük szemben olyan indokolatlan vagy megkülönböztető feltételek vagy eljárások lennének érvényben, amelyek akadályoznák megújulóenergia-közösségben való részvételüket, feltéve hogy magánvállalkozások esetében azok részvétele nem minősül elsődleges kereskedelmi vagy szakmai tevékenységnek.
(2) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a megújulóenergia-közösségek jogosultak legyenek arra, hogy:
a) megújuló energiát termeljenek, fogyasszanak, tároljanak és értékesítsenek, többek között megújulóenergia-adásvételi megállapodások révén;
b) a megújulóenergia-közösség birtokában lévő termelőegységek által termelt megújuló energiát az e cikkben meghatározott egyéb követelményekre figyelemmel e megújulóenergia-közösségen belül megosszák, és a megújulóenergia-közösség tagjait fogyasztóként megillető jogokat és kötelezettségeket megtartsák;
c) közvetlenül vagy aggregálással egyaránt minden megfelelő energiapiachoz megkülönböztetésmentes módon hozzáférjenek;"

[8] 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról

[9] Lásd VET 66/B. § (1a) [kihirdetés előtt]. Forrás: https://www.parlament.hu/web/guest/iromanyok-egyszerusitett-lekerdezese?p_p_id=hu_parlament_cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=LBW8bckB&_hu_parlament_cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D41%26p_izon%3D15998 (2021.05.27)

[10] Lásd VET, 66/B. § (1).

A hazai jogszabályi meghatározáshoz kötődő akadályokkal és lehetőségekkel a vonatkozó alfejezetben részletesen foglalkozunk.

Értékelő tanulmány

Jelen tanulmány egy kormányzati értékelés számára kíván támpontot nyújtani. A RED II előírja a tagállamok számára a megújulóenergia-közösségekre vonatkozó rendelkezések között, hogy "[a] tagállamok értékelik a saját területükön lévő megújulóenergia-közösségek fejlesztésének meglévő akadályait és lehetőségeit" (22. cikk (3)). A tagállami értékelés célja, hogy nem egyszerűen csak egyenlő versenyfeltételeket biztosítson a megújulóenergia-közösségek számára, hanem hogy aktívan elősegítse az energiapiacon való részvételüket akadályainak felszámolását.
A REScoop Transzpozíciós Iránymutatásának[11] értelmezése szerint az értékelés elkészítése a tagállam részéről logikusan megelőzi az ún. támogató keretrendszer kialakítását, mivel az utóbbi keretrendszer célozza azoknak az akadályoknak kiküszöbölését, amelyet az előbbi értékelés azonosít. Az értékelés elkészültének legkésőbbi határideje tehát a RED II irányelv transzpozíciójának 2021. június 30-i határidejével. Ilyen értékelő tanulmányra jó példa Portugália, ahol a minisztérium (DGEG) kötelezettséget vállalt egy értékelő tanulmány elkészítésére és annak két évente történő frissítésre már a RED II részleges előzetes transzpozíciója folyamán.[12] Itt a minisztérium honlapján nyilvánosan hozzáférhetővé váló tanulmány megállapításai alapján kerül kialakításra a támogató keretrendszert jelentő jogszabályi környezet, aminek célja, hogy a megújulóenergia-közösségeket minél inkább segítse és elérhetővé tegye minden fogyasztó számára, beleértve az alacsony jövedelmű családokat is. A Brexit előtti brit Közösségi Energia Stratégia (Community Energy Strategy)[13] megalkotása is jó példával szolgál az akadályok és a lehetőségek értékelésére. Egy három hónapos tényfeltáró konzultációt ("Call for Evidence") követően a stratégia azonosította a közösségi energia akadályait, a potenciális hasznokat, valamint részletes akciótervet készített ezek kezelésére.

Támogató keretrendszer

A transzpozíció több mint a megújulóenergia-közösségek jogi meghatározásának átültetése. A támogató keretrendszer (*enabling framework*) kialakítása tagállami kötelezettség. Ez a tagállami értékelésen során feltárt akadályok lebontását és lehetőségek kiaknázását jelenti. A támogató keretrendszer számos konkrét területet kell kötelezően felölelnie, mint a

[11] REScoop & ClientEarth: Energy Communities under the Clean Energy Package. 2020. június 25., 46. o. Elérhető: https://www.rescoop.eu/toolbox/how-can-eu-member-states-support-energy-communities (2021.06.02)
[12] 162/2019 sz. rendelet, angol nyelvű rövid ismertetőt lásd https://dre.pt/web/en/home/-/contents/125692189/details/normal (2021.04.06).
A minisztérium aloldala megújuló energiaközösségek számára itt érhető el portugál nyelven: https://www.dgeg.gov.pt/pt/areas-setoriais/energia/energias-renovaveis-e-sustentabilidade/comunidades-de-energia/ (2021.04.06).
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301421519307943
[13] UK Department of Energy and Climate Change (DECC) (2014). Community Energy Strategy. https://www.gov.uk/government/publications/community-energy-strategy

szabályozási és adminisztratív akadályok megszüntetését, az egyenlő piaci versenyfeltételeket biztosítását, az arányos hálózati díjszabásokat és adózást, a pénzügyi forrásokhoz és információhoz jutás megkönnyítését, a résztvevő fogyasztók és termelők jogosultságainak megőrzését.

A RED II az alábbi tételes előírásokat tartalmazza a támogató keretrendszer által lefedett területekre vonatkozóan:[14]

> "A tagállamok támogató keretet hoznak létre a megújulóenergia-közösségek fejlesztésének előmozdítására és megkönnyítésére. Ennek a keretnek biztosítania kell többek között azt, hogy:
>
> a) megszűnjenek a megújulóenergia-közösségek előtt álló indokolatlan szabályozási és adminisztratív akadályok;
> b) az energiát szolgáltató vagy aggregálást vagy más kereskedelmi energiaszolgáltatást biztosító megújulóenergia-közösségekre az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések vonatkozzanak;
> c) az érintett elosztórendszer-üzemeltető együttműködjön a megújulóenergia-közösségekkel az azokon belüli energiaátadás elősegítése érdekében;
> d) a megújulóenergia-közösségekre – többek között a bejegyzési és engedélyezési eljárás tekintetében – tisztességes, arányos és átlátható eljárások, továbbá a költségeknek megfelelő hálózati díjszabás és releváns költségek, illetékek és adók vonatkozzanak, biztosítva, hogy ezek a közösségek megfelelő, méltányos és kiegyensúlyozott módon vegyék ki a részüket a rendszer általános költségeinek megosztásából, összhangban az elosztott energiaforrásokra vonatkozóan az illetékes nemzeti hatóságok által kidolgozott átlátható költség-haszon elemzéssel;
> e) a megújulóenergia-közösségek végső fogyasztóként, energiatermelőként, ellátóként, elosztórendszer-üzemeltetőként vagy más piaci szereplőként tevékenységeik, jogaik és kötelezettségeik tekintetében megkülönböztetésmentes bánásmódban részesüljenek;
> f) valamennyi fogyasztó, így az alacsony jövedelmű vagy kiszolgáltatott háztartások is részt vehessenek megújulóenergia-közösségekben;
> g) rendelkezésre álljanak a forráshoz jutás és az információhoz való hozzáférés megkönnyítését szolgáló eszközök;
> h) az állami hatóságok szabályozási és kapacitásépítési támogatásban részesüljenek a megújulóenergia-közösségek támogatása és létrehozása során, valamint annak érdekében, hogy közvetlenül részt vehessenek ezekben a közösségekben;
> i) olyan szabályok legyenek érvényben, amelyek biztosítják a megújulóenergia-közösségben részt vevő fogyasztókkal szembeni egyenlő és megkülönböztetésmentes bánásmódot."

[14] Lásd RED II, 22. cikk (4)

A támogató keretrendszernek a tagállamok nemzeti energia- és klímaterveinek (NEKT)[15] aktualizált változataiban és eredményjelentéseiben is szerepelnie szükséges.[16] Egyfelől, a jelenleg érvényes 2021-2030 időszakra vonatkozik NEKT-nek ki szükséges térnie a megújulóenergia-közösségekre is. A megújulóenergia-közösségek részét képezik a tagállamok számára kötelezően használandó NEKT általános keretnek (sablonnak).[17] A támogató keretrendszer kiemelten szerepel a bemutatandó szakpolitikák és intézkedések között.[18] A NEKT-et a tagállamoknak 2024. június 30-ig kell aktualizálniuk.

Másfelől, az elkészült NEKT-ről a tagállamoknak kétévente eredményjelentést kell készítenie, elsőként 2023. március 15-ig, beszámolva a tervek végrehajtásáról és az energiarendszert érintően bekövetkezett egyéb fejleményekről.[19] A kétévente esedékes eredményjelentésben szerepelnie kell a megújulóenergia-közösségek előmozdítására és megkönnyítésére létrehozandó támogató keretrendszer szerinti szakpolitikák és intézkedések összefoglalásának,[20] valamint az adott tagállamban a megújulóenergia-közösségek által előállított megújuló energia mennyiségének.[21]

A Magyar Energia és Közmű-szabályozási Hivatalnak (MEKH) kiemelt szerepe van az energiaközösségek (beleértve a megújulóenergia-közösségeket) tevékenységének követésében. A MEKH figyelemmel kíséri az energiaközösségek alapítását és az általuk termelt energia és elfogyasztott villamos energia mennyiségét. Sőt, a Hivatal azonosítja az előttük álló akadályokat és tesz javaslatot a miniszternek ezek felszámolására, ennélfogva a támogató keretrendszer kialakításához fontos a hozzájárulása.[22]

A tagállami értékelés alapozza meg a támogató keretrendszert, hogy az kiküszöbölje az azonosított akadályokat és kihasználja az azonosított lehetőségeket. Az értékelés ennélfogva a NEKT eredményjelentéseinek a megújulóenergia-közösségekre vonatkozó megállapításai számára is viszonyítási pontot kínál.

---

[15] A 2018/1999 (EU) rendelet értelmében a nemzeti energia- és klímaterv elsőként a 2021-2030 időszakra (14) írja elő koherens nemzeti szakpolitikákat kötelező sablon alapján (27). Előírás a előkészítésében való részvételre és a nyilvános konzultációra (28), ráadásul a helyi hatóságok, a civil társadalmi szervezetek, az üzleti közösség, a beruházók és más érintett érdekelt felek részvételével (30). Ezt az érdekelt felekkel és a nyilvánossággal szembeni transzparencia jegyében kell elkészíteni sablon alapján (27; 40). Az energiaszegénységnek (3. cikk, (2) d)) kiemelten szerepelnie kell a NEKT-ben.

[16] Lásd RED II, 22. cikk (5):
“A (4) bekezdésben említett támogató keret fő elemeire és annak végrehajtására vonatkozó főbb elveknek szerepelniük kell az (EU) 2018/1999 rendelet szerinti tagállami integrált nemzeti energia- és éghajlat-politikai tervek aktualizált változataiban és az eredményjelentésekben.”

[17] Lásd 2018/1999 (EU) rendelet, I. melléklet, 1. rész, 2.1.2 v.; ill. I. melléklet, 2. rész, 2.7 (3)

[18] Lásd 2018/1999 (EU) rendelet, I. melléklet, 1. rész, 3.1.2 v.

[19] Lásd 2018/1999 (EU) rendelet, (34), (39) és 17. cikk (1).

[20] Lásd 2018/1999 (EU) rendelet, 20. cikk, b) (7).

[21] Lásd 2018/1999 (EU) rendelet, 20. cikk, a) (5); ill. IX. melléklet, 1. rész l).

[22] Lásd VET, 158. § 16.:
“[A MEKH] figyelemmel kíséri az aktív felhasználó, az együttesen tevékenykedő aktív felhasználók vagy az energiaközösség által termelt és elfogyasztott villamos energia mennyiségének alakulását, az energiaközösségek alapítását, az aggregátori tevékenység elterjedését, az ezeket akadályozó tényezőket azonosítja és azok felszámolása érdekében javaslatokat fogalmaz meg a miniszter számára”

Akadályok és lehetőségek értékelése

A megújulóenergia-közösségek előtt lévő akadályok és lehetőségek rendkívül sokrétűek, az megfelelő jogi-pénzügyi-műszaki ismeretektől az engedélyezési folyamatokon át egészen a finanszírozás biztosításáig. Az alábbiakban ezeket öt nagyobb területen tekintjük át, amely (1) a jogi-adminisztratív, (2) piaci és hálózati hozzáférési, (3) finanszírozási (4) társadalmi-gazdasági, és (5) információs és képességbeli dimenzió.

Adminisztratív és jogi akadályok és lehetőségek

Jogi szervezeti forma

A közösségi energia jogi keretei hazánkban először 2020. decemberében nyíltak meg, ekkor került be a villamos energia törvénybe az energiaközösség jogszabályi meghatározása. Az uniós Tiszta Energia Csomag minden tagország számára kötelezővé teszi az állampolgári energiaközösségek (*citizen energy community* vagy CEC az IEMD irányelvben), és megújulóenergia-közösségek (*renewable energy community* vagy REC az RED II irányelvben) jogszabályi kereteinek megteremtését. A két irányelv transzpozíciója az EU tagországaiban a közösségi energia kezdeményezések alapvető jogszabályi feltételeit teremti meg.

A RED II és az IEMD kiinduló követelménye, hogy az adott közösség (REC/CEC) rendelkezzen jogi személyiséggel annak érdekében, hogy jogilag elkülönüljön a tagjaitól, önállóan jogok és kötelezettségek alanya lehessen. E közösségek mérete, tulajdonosi szerkezete, valamint projektjeik jellemzői mind befolyásolják, hogy egy adott közösség számára melyik működési-jogi forma a legcélszerűbb. A jogi forma kereteit az uniós irányelvek rögzítik, azonban a tagállami jognak kell azt – az irányelv céljaival összhangban lévő – tartalommal kitöltenie. Mindkét irányelv megköveteli, hogy a REC, illetve a CEC tagsága nyitott és önkéntes legyen és elsődleges céljuk nem a profit termelése, hanem az, hogy tagjaik vagy működési területük számára előnyöket biztosítsanak.[23]
A nem megfelelő jogi meghatározása komoly visszaélésekre ad lehetőséget. A fő kihívás annak elkerülése, hogy a meglévő piaci szereplők használják ki azokat a jogi formákat, amelyek az alulról jövő kezdeményezések elősegítésére lettek kitalálva.[24] A hazai transzpozíció során különösen elkerülendő, hogy a meglévő (nagyvállalati) szereplők hozzanak létre papíron energiaközösségeket.

[23] Az állampolgári energiaközösségek (citizen energy community - CEC) és a megújulóenergia-közösségek (renewable energy community - REC) közötti uniós irányelvi különbségek részleteibe, a tagállami transzpozíció legjobb gyakorlataiba a tanulmány keretében most nem térünk ki, azonban ez a korábban hivatkozott REScoop & ClientEarth (2020), ibid., átültetési útmutatója részletesen tárgyalja.
[24] Lásd Friends of the Earth Europe: Barriers and Threats to the People-owned Energy Revolution. 2021. május, 6. o. Elérhető: https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2021/05/FOEE_barriers_and_threats.pdf (2021.06.01)

Energiaközösség

Az energiaközösség fogalma a hazai villamos energia törvényben (VET) az uniós villamos energia belső piaci irányelv (IEMD) állampolgári energiaközösség (CEC) fogalmának feleltethető meg.[25] Az energiaközösség fogalmának megjelenése önmagában örvendetes, de a meglévő rendelkezések egy része véleményünk szerint nem felel meg az IEMD egyes rendelkezéseinek és szellemiségének. Jelen szakasz az energiaközösségek meghatározásához kapcsolódó akadályokra és lehetőségekre fókuszál, amelynek altípusa a megújulóenergia-közösség.

Az IEMD szerinti állampolgári energiaközösség fogalmát átültető VET 66/B.§ (1) bekezdése értelmében:

> "Az energiaközösség szövetkezet vagy nonprofit gazdasági társaság formában működő jogalany, amelynek elsődleges célja nem a pénzügyi haszonszerzés, hanem hogy a tagjai számára, vagy az energiaközösség létesítő okiratában megjelölt működési területen környezeti, gazdasági és szociális közösségi előnyöket biztosítson azáltal, hogy villamosenergia termelés, tárolás, fogyasztás, elosztói rugalmassági szolgáltatás nyújtása, villamosenergia-megosztás, aggregálás, a közúti közlekedésről szóló törvény szerinti elektromobilitás szolgáltatás nyújtása és elektromos töltőberendezés üzemeltetése tevékenységek közül legalább az egyiket végzi."

A legfőbb jogi szervezeti kockázat az alulról szerveződő energiaközösségek számára az inkumbens árampiaci vállalatok befolyása. A VET kifejezetten tiltja a áram- és gázpiaci vállalatok, beleértve kapcsolt vállalkozásaikat, döntő részvételét az energiaközösség irányításában.[26] A hazai szabályozásban azonban nem szerepel korlátozás, az irányítási jogokkal bíró tagokra vonatkozóan, ami ellentétes az irányelv rendelkezéseivel. Az IEMD egyértelműen úgy rendelkezik, hogy az energiaközösségek irányításában közép- és nagyvállalkozások nem vehetnek részt, csak kisvállalkozások, önkormányzatok és természetes személyek.[27]

---

[25] Az angol citizen energy community kifejezés helytelenül *helyi energiaközösség*ként szerepelt az IEMD magyar fordításában. Az MTVSZ kezdeményezésére a fordítás helyesbítése folyamatban van a Bizottságnál *állampolgári energiaközösség* megfogalmazásra.

[26] Lásd VET 66/B.§ (5):
"Az a természetes vagy jogi személy, aki foglalkozását vagy elsődleges gazdasági tevékenységét a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása NACE Rev. 2. rendszerének létrehozásáról és a 3037/90/EGK tanácsi rendelet, valamint egyes meghatározott statisztikai területekre vonatkozó EK-rendeletek módosításáról szóló, 2006. december 20-i 1893/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1893/2006/EK rendelet) I. melléklete szerinti villamosenergia, gázellátás területén fejti ki, vagy olyan jogi személyben rendelkezik egyedüli vagy többségi tulajdonnal, meghatározó befolyással, illetve olyan jogi személy vezető tisztségviselője vagy kapcsolt vállalkozása, amely főtevékenységét az 1893/2006/EK rendelet I. melléklete szerinti villamosenergia, gázellátás területén fejti ki, nem lehet az energiaközösség ügyvezetését egyedül vagy - amennyiben az energiaközösség ügyvezetését több személyből álló testület látja el - többségben ellátó tagja.
(6) Az energiaközösség döntéshozó szervében nem vehet részt az irányítási jog gyakorlásához szükséges mértékben az (5) bekezdésben meghatározott természetes vagy jogi személy."

[27] Lásd IEMD 2. cikk 11. a) fogalommeghatározása:

A VET rendelkezései alapján az energiaközösség által végezhető tevékenységek csak részlegesen reflektálnak az irányelvi előírásokra.[28] A VET 66/B. § (1) pontjában szereplő tevékenységek között ugyanis jelenleg nem szerepelnek az "energiahatékonysági szolgáltatás" és az "egyéb energetikai szolgáltatások" kategóriái (ez utóbbira lehet példa tanácsadás, audit, finanszírozás), amelyre véleményünk szerint az IEMD 2. cikkének 11. b) pontjával való megfelelőség érdekében szükség lett volna. A fenti tevékenységek jogszabályi definiálása lehetőséget biztosít az energiaközösségek által végezhető tevékenységek teljeskörű meghatározására az irányelvi megfelelőség érdekében.
Az energiaközösség definícióját a hazai szabályozás az IEMD által meghatározottakhoz képest a lehető legszűkebben definiálja. Egyrészt, az IEMD 16(2)(a) pontjában biztosított opcionális rendelkezéssel Magyarország nem élt, az energiaközösségek számára a határokon átnyúló részvétel nem megengedett.[29] Másrészt, egy energiaközösség nem üzemeltethet elosztó-hálózatot.[30] A jogszabályi lehetőség kizárása mindkét esetben nehezen indokolható, mert ellehetetleníti határon átnyúló energiaközösségi kezdeményezések és közösségi (mikro)hálózatok létrehozását.

Megújulóenergia-közösség

A REC RED II-beli fogalma[31] - a magyar jogban mint “megújulóenergia-közösség”, azaz MEK - sok átfedést, ugyanakkor el nem hanyagolható különbségeket is mutat az IEMD szerinti CEC definíciójához képest, amely a magyar energiajogban “energiaközösség”-ként került definiálásra. Az egyik leglényegesebb különbség, hogy a REC a tevékenységét nem csak villamosenergiára tekintettel fejtheti ki, hanem bármilyen megújuló módon termelt energia terén is (pl. megújuló hő, biogáz). A REC esetében az uniós jog kizárja a

---

“„helyi [polgári] energiaközösség”: olyan jogalany: [...] amely önkéntes és nyitott részvételen alapul, és amelyet ténylegesen tagok vagy részvényesek irányítanak, akik, illetve amelyek természetes személyek, helyi hatóságok, ideértve az önkormányzatokat vagy a kisvállalkozásokat is;

[28] Az energiaközösség az alábbi tevékenységeket végezheti a megfelelő, MEKH által kiadott engedély birtokában (VET, 66/B. § (2)):

- 0,5 MW és az ezt meghaladó névleges teljesítőképességű kiserőmű létesítése, villamosenergia-termelése,
- 50 MW és az ezt meghaladó névleges teljesítőképességű erőmű létesítése, villamosenergia-termelése,
- villamosenergia-kereskedelem,
- kapcsolt vállalkozásai villamosenergia-ellátása céljából, illetve olyan vételezők vagy más felhasználók villamosenergia-ellátása céljából, amelyek tevékenységei vagy termelési folyamatai egymás tevékenységeivel vagy termelési folyamataival műszaki és biztonsági okokból összefüggenek, magánvezeték létesítése, bővítése és megszüntetése, az egy épületen belül elhelyezkedő magánvezeték létesítése, bővítése és megszüntetése kivételével,
- közvetlen vezeték létesítése és megszüntetése, az erőmű telephelyén lévő vételezőket ellátó közvetlen vezeték kivételével,
- közvilágítási berendezések üzemeltetése a közvilágítási elosztó hálózat közvilágítási berendezései kivételével,
- 0,5 MW és az ezt meghaladó névleges kimeneti teljesítőképességű villamosenergia-tároló üzemeltetése.

[29] Lásd VET 66/B. § (3) bek.

[30] Lásd VET 66/B. § (2); továbbá IEMD, 16. cikk (2) b) és (4))

[31] Lásd a korábban ismertetett RED II., 2. cikk (16).

nagyvállalatokat a tagok köréből, emellett tényleges irányítási joggal csak a megújulóenergia projekt közelében található tagok rendelkezhetnek.

A 2021. május 18-án elfogadott VET módosítás alapján:[32]

> „A megújulóenergia-közösségre az energiaközösségre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy a megújulóenergia-közösség olyan energiaközösség, amely megújuló energiaforrásból termel villamos energiát, ilyen villamos energiát fogyaszt, tárol vagy értékesít. A megújulóenergia-közösség tényleges irányítását azon tag vagy tagok látják el, amelyek felhasználási helyeinek csatlakozási pontjai a megújulóenergia-közösség tulajdonában álló villamosenergia-tároló és erőmű csatlakozási pontjaival ugyanazon nagy/középfeszültségű transzformátorállomási körzetben helyezkednek el."

A definíció átültetése két fontos szempontból is komoly akadályokat görget a megújulóenergia-közösségek elé. Sőt, álláspontunk szerint nem feleltethető meg a RED II irányelvi meghatározásának.
Elsősorban, a megújulóenergia-közösség csak villamosenergia terén fejtheti ki tevékenységét a REC definíciójának VET-ben való elhelyezése és az energiaközösség altípusaként való meghatározása eredményként. Ennek következtében más jellegű megújuló energiára alapozó megújulóenergia-közösségek létrehozására jelenleg nincsen lehetőség hazánkban. A megújuló hőtermelésre (pl. "falufűtőművek") vagy éppen biogáz-termelésre alapuló energiaközösségek számára szintén szükséges lenne megteremteni a jogi lehetőséget. A megújulóenergia-közösség hazai jogszabályi kerete kétféleképpen terjeszthető ki a villamosáram termelésen túlra. Egyrészt a megújulóenergia-közösség önálló megfogalmazása, nem mint az energiaközösség altípusa, hivatkozható a többi releváns törvényben, elsődlegesen a földgáz- és távhő-törvényekben. Másrészt egy önálló megújuló energia törvény megalkotása - számos EU tagország mintájára - nem csupán a megújulóenergia-közösségek átültetését egyszerűsíti, hanem számos további jogi lehetőséget is kinyit a megújulóenergiák termelésének és felhasználásának ösztönzésére (pl. származási garanciák). Egy önálló megújuló energia törvény különösen előnyös lenne a jövőbeli uniós megújuló irányelvek átültetéséhez, különösen RED II jelenlegi uniós felülvizsgálata fényében.[33]
Másodsorban, a tagok körének korlátozása hiányában nagyvállalatok is lehetnek tagok a megújulóenergia-közösségben. Az inkumbens energiacégek megjelenése a megújulóenergia-közösségekben éles ellentétben áll mind a közösségi energia elképzeléseivel, mind az irányelvi előírásokkal. A RED II egyértelműen fogalmaz, hogy kis- és középvállalkozások lehetnek csak a megújuló energia-közösségek tagjai.[34] A

[32] Lásd VET 66/B. § (1a) [kihirdetés előtt]. Forrás: https://www.parlament.hu/web/guest/iromanyok-egyszerusitett-lekerdezese?p_p_id=hu_parlament_cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=LBW8bckB&_hu_parlament_cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D41%26p_izon%3D15998 (2021.05.27)
[33] Lásd https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12553-EU-renewable-energy-rules-review_en (2021.06.02)
[34] Lásd RED II., 2. cikk (16) b):

nagyvállalati részvétel tiltásának elmaradása véleményünk szerint aggályos, mivel akadályozhatja az alulról induló közösségi energia kezdeményezéseket.

Működés mint jogi személy, gazdálkodó szervezet

A RED II bevezető szakaszai hangsúlyozzák a tagállamok szabadságát a REC szervezeti formájának megválasztására. Bármely jogi formát is választanak azonban, annak azonban meg kell felelnie az irányelv követelményeinek:

> “Ezért a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy szabadon megválaszthassák az energiaközösségek szervezeti formáját, feltéve hogy a szervezet a saját nevében eljárva jogokat gyakorolhat és kötelezettségek terhelhetik. A visszaélések elkerülése és a széles körű részvétel garantálása érdekében a megújulóenergia-közösségek számára biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy különállóak maradjanak az egyes tagoktól és más olyan hagyományos piaci szereplőktől, akik a közösségben tagként vagy érdekelt félként részt vesznek, vagy akik más módon, például beruházás révén) együttműködésben állnak velük. A megújulóenergia-projektekben való részvételt objektív, átlátható és megkülönböztetésmentes kritériumok alapján lehetővé kell tenni valamennyi potenciális tag számára.”[35]

A VET a szövetkezetekre és a nonprofit gazdasági társaságokra korlátozza az energiaközösség alapítási/működési jogi formáját. A jogi személyek alapvető szabályait a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény fekteti le. Korábbi tanulmányunkban megállapítottuk, hogy az egyes jogi személy típusokra vonatkozó hazai polgári jogi szabályok önmagukban nem teljesen felelnek meg a RED II követelményeinek, s ennek kiküszöbölésére egyértelmű iránymutatás, illetve további jogszabályok elfogadása szükséges.

Az uniós szabályok a CEC, illetve REC kapcsán a tagság és az irányítási jogok körében fontos követelményeket támasztanak. A CEC esetében a tagság körét az IEMD nem korlátozza, a tényleges irányítást azonban csak természetes személy, helyi önkormányzati, kisvállalkozói tagok láthatják el. A REC tagsága kapcsán megszorítás, hogy annak például nem lehetnek tagjai nagyvállalatok, és a tényleges irányítás ellátására azon tagokat jogosítja fel a RED II, akik a REC tulajdonában lévő és által fejlesztett megújulóenergia-projektek közelében találhatók.

Ahogy fentebb említettük, a VET az energiaközösség számára választható jogi személy típusait leszűkítette, azaz energiaközösség Magyarországon szövetkezet vagy nonprofit gazdasági társaság formáját öltheti, s mivel a REC fogalma az energiaközösség egyik típusaként kerül(t) ugyanebbe a törvénybe, az is szintén szövetkezetként vagy nonprofit gazdasági társaságként működhet majd.

“[A] „megújulóenergia-közösség” olyan jogi személy [...], amelynek részvényesei, illetve tagjai természetes személyek, kkv-k vagy helyi hatóságok, ideértve az önkormányzatokat is”

[35] Lásd RED II Recital (71)

2019-es tanulmányunkban sorra vettük a magyar jogban létező jogi személy típusokat, amelyek szóba jöhetnek egy olyan REC esetében, amely egyben az IEMD hatálya alá tartozó energiaközösség is, és az egyes irányelvi fogalmi elemek mentén vizsgáltuk az összeegyeztethetőséget.

E tanulmányunkban felhívtuk a figyelmet több olyan lehetséges problémára, amely a tagságot, illetve egyes szervezeti kérdéseket szabályozó, kógens polgári jogi előírások miatt merülhet fel.

Példaként utalunk a szövetkezetek kapcsán a korlátozásra, mely szerint a nem természetes személy tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám húsz százalékát és a szövetkezet egyes tagjainak vagyoni hozzájárulása nem haladhatja meg a tőke tizenöt százalékát; a nem természetes személy tagok vagyoni hozzájárulásának összege nem haladhatja meg a tőke harmadát.

A jogi személy létesítő okiratának általánosan kötelező tartalmi elemei közül a tag által a szövetkezet részére teljesítendő vagyoni hozzájárulás mértékét a szövetkezet létesítésekor kell az alapszabályban meghatározni.

A szövetkezet, a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság kapcsán a Ptk. kimondja, hogy tilos a tagokat nyilvános felhívás útján gyűjteni. Bár az alapításhoz nem lehet tagokat toborozni, a létesítő okirat szerinti feltételeknek megfelelő tagok gyűjtése már szabadabb, azonban nem automatikus. Ez alól kivétel, hogy a nyilvánosan működő részvénytársasághoz való csatlakozás a forgalomképes részvény megvásárlásával megtörténik.

Fontos megemlíteni, hogy a jogszabályi megfogalmazásokon túl az elsődleges kihívás az energiaközösségek és a megújulóenergia-közösségek tényleges előnyökkel való feltöltése. Jelenleg egy közösségi energia kezdeményezés számára semmilyen előnyt nem biztosít az energiaközösségként való regisztráció, ezért nincs is ösztönzője. Az energiaközösségek számára - hasonlóan a megújulóenergia-közösségekhez - az irányelvnek megfelelően támogató keretrendszert kell biztosítani.[36] A később ismertetendő várható pályázati

[36] Lásd IEMD 16. cikke értelmében:
"(1) A tagállamok olyan támogató szabályozási keretet alakítanak ki a helyi energiaközösségek számára, amely biztosítja, hogy:

a) a helyi energiaközösségben való részvétel nyitott és önkéntes legyen;
b) a helyi energiaközösség tagjai vagy részvényesei jogosultak legyenek elhagyni a közösséget; ilyen esetekben a 12. cikket kell alkalmazni;
c) a helyi energiaközösség tagjai vagy részvényesei ne veszítsék el a lakossági fogyasztóként vagy aktív felhasználóként őket megillető jogokat és rájuk háruló kötelezettségeket;
d) a helyi energiaközösségeken belüli villamosenergia-szállítás elősegítése érdekében a megfelelő elosztórendszer-üzemeltető a szabályozó hatóság által megállapított méltányos díjazás ellenében működjön együtt a helyi energiaközösségekkel;
e) a helyi energiaközösségek esetében megkülönböztetésmentes, méltányos, arányos és átlátható eljárásokat és díjakat – beleértve a nyilvántartásba vételt és az engedélyezést is –, valamint az (EU) 2019/943 rendelet 18. cikkével összhangban olyan költségeket alkalmazzanak, amelyek átláthatóak, megkülönböztetésmentesek

lehetőségek ebben előrelépést jelenthetnek. Az energiaközösségi mintaprojektek számára jogszabályi homokozó biztosítása szintén egy előremutató jogszabály-alkotói hozzáállást jelez.[37] A jogszabályi homokozó pontos formája és lehetséges kimenetei azonban egyelőre nem ismertek. A jogszabályi homokozó egy kiváló lehetőséget kínál a támogató keretrendszerben megvalósítandó lehetőségek részletes kidolgozására, például a kedvezményes rendszerhasználati díjak, elosztói együttműködési kötelezettségek, arányos és átlátható enrgedélyezési eljárási díjak és folyamatok tekintetében.

Engedélyeztetési folyamatok

A megújulóenergia-közösségek számára különösen fontos a megújuló energiával működő erőművek létesítésének és üzemeltetésének jogi kerete és az engedélyezés folyamata.[38] Az engedélyezés és egyéb bürokratikus akadályok az EU számos tagállamában egyaránt komoly akadályt jelentenek az állampolgári részvételen alapuló megújulóenergia-közösségek számára.[39] A megjelenő hazai megújulóenergia-közösségek esetén elsősorban megújuló forrásból származó áramtermelés várható. Amennyiben megteremtődik a jogi lehetőség (az irányelvi meghatározással összhangban), akkor elképzelhető biogáz termelés és megújuló hőtermelés is (pl. geotermia, napkollektor, kogenerációs erőművek). A megújulóenergia-közösségek tevékenysége a közeljövőben várakozásaink szerint döntően a napenergia-termelést és esetlegesen a megtermelt áramhoz kapcsolódó egyéb tevékenységeket fogja lefedni (pl. villamosáram-megosztás, értékesítés). Felmerülhet kisméretű vízerőmű vagy biomassza-erőmű létesítése vagy üzemeltetése is. Új szélerőművek létesítése jelenleg praktikusan nem lehetséges az országban, de meglévő szélerőmű üzemeltetése megújulóenergia-közösség részéről szintén elképzelhető.

A megújulóenergia-közösségek számára elsődleges fontosságú a tevékenységek minél szélesebb körének támogatása a hatékony engedélyezési folyamatokon keresztül, azonban az értékelő tanulmány elsősorban a megújuló alapú erőművek (elsősorban naperőművek) létesítését és üzemeltetését célzó működés engedélyezési folyamataira fókuszál.

Központi hatósági ügyintézés

A hatósági engedélyezés esetében az alapelv az egyablakos ügyintézés (“*one-stop shop*”), a bürokratikus terhek csökkentése érdekében.[40] A hatósági iránymutatás a teljes egyablakos

---

és tükrözik a hálózati díjakat, biztosítva azt, hogy megfelelő és kiegyensúlyozott módon vegyék ki a részüket a rendszer általános költségmegosztásából.”

[37] Lásd “Energiaközösségek kialakítását és működését támogató mintaprojekt megvalósítása” (2020-3.1.4-ZFR-EKM) pályázatban résztvevő mintaprojektek. Részletek: https://nkfih.gov.hu/palyazoknak/egyeb-tamogatas/energiakozossegek-kialakitasat-mukodeset-tamogato-mintaprojekt-megvalositasa-2020-314-zfr-ekm/palyazati-felhivas (2021.05.07)

[38] Az elemzés jelentős részt épít arra a két jogszabályi elemzésre, amelyet az EMLA készített az MTVSZ számára 2019-ben és 2020-ban az energiaközösségek meglévő és várható hazai jogi kereteiről.

[39] Lásd Friends of the Earth Europe: Barriers and Threats to the People-owned Energy Revolution. 2021. május, 4. o. Elérhető: https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2021/05/FOEE_barriers_and_threats.pdf (2021.06.01)

[40] Lásd RED II, 16. cikk

engedélyeztetési folyamat során alapvető fontosságú.[41] Ennek a hatósági iránymutatásnak kulcsfontosságú eleme a RED előírása alapján egy részletes és felhasználóbarát eljárási kézikönyv elérhetővé tétele.[42] A megújulóenergia-közösségek tevékenységeinek engedélyezése során kiemelt fontosságú sajátos méretbeli, tulajdonosi és működési jellemzőikből származó hátrányaik ellensúlyozása.[43]

Hazánkban az energiaügyi hatóság feladatait a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) látja el. A Hivatal egyablakos ügyintézést végez az energiapiaci engedélyeztetés terén, beleértve az áram-, gáz-, és távhő-ipari tevékenység végzését, kivéve néhány, komplexitását tekintve egyedi esetet (pl. atomerőmű létesítése). A MEKH végzi az energiaközösségek, beleértve a megújulóenergia-közösségek nyilvántartását is (VET, 6/C. §). A VET végrehajtási rendelete (VET VHR) az energiaközösségi működés önmagában nem engedélyköteles, viszont a kérelmezőnek a tevékenység megkezdése előtt 75 nappal szükséges a nyilvántartásba vételét kérelmezni.[44] Amennyiben azonban az energiaközösség engedélyköteles tevékenységet kíván végezni, abban az esetben a piaci szereplőkkel megegyező módon kell engedélyhez folyamodnia.
A megújulóenergia-közösségek sajátossága nem a tevékenység, hanem a szerveződési mód, amely sokféle tevékenységet takarhat. A megújulóenergia-kezdeményezésnek ennek megfelelően kell az adott eljáráson végigmenni a Hivatalnál, amennyiben engedélyköteles tevékenységet kíván végezni. Egy 50 kW fölötti közösségi napelem beruházásnak például összevont kiserőművi engedélyeztetésen szükséges átmenni, míg egy zöldáram-szolgáltatónak villamosenergia-kereskedelmi engedélyessé kell válnia. Fontos kihangsúlyozni azonban, hogy várhatóan számos megújulóenergia-közösségi méretéből és tevékenységéből fakadóan nem fog engedélyköteles tevékenységet végezni (pl. 50 kW alatti [HMKE] erőmű létesítése, villamosáram-megosztás). A hatósági engedélyezés során a megújulóenergia-közösségek számára egyelőre nincsen semmilyen könnyítés a tevékenységeik engedélyezésében.

Az erőmű építési engedélyeztetése legnagyobb részben helyi feladat. A MEKH ebben azonban pozitív szerepet tölthet be a helyi hatósági munkát iránymutatással és képzéssel segítve a területenként egységes és hatékony helyi engedélyeztetési folyamatok érdekében.

---

[41] Lásd RED II (50) indoklása:
"Az átlátható szabályok és a különböző engedélyezési hatóságok közötti együttműködés hiánya bizonyítottan gátolja a megújuló forrásokból előállított energia elterjesztését. Az, hogy a közigazgatási engedélykérelmezési és engedélyezési eljárás során a kérelmezők mindvégig iránymutatást kapnak egy hivatali ügyintézési ponton keresztül, arra szolgál, hogy a projektgazda számára egyszerűsítsék az eljárást, valamint növeljék a hatékonyságot és az átláthatóságot, többek között a termelő-fogyasztók és a megújulóenergia-közösségek számára is. Az iránymutatást az irányítás megfelelő szintjén kell nyújtani, figyelembe véve az egyes tagállamok sajátosságait. Az ügyintézési pontoknak iránymutatást kell adniuk a kérelmező számára, és segíteniük kell a teljes adminisztratív folyamat során, hogy a kérelmezőnek ne kelljen más ügyviteli szerveket is megkeresnie az engedélyezési eljárás végigvitele céljából, kivéve, ha ezt kifejezetten szeretné."
[42] Lásd RED II, 16. cikk (3)
[43] Lásd RED II (71):
"A helyi megújulóenergia-közösségek sajátos jellemzőiből – méretük, tulajdonosi szerkezetük és projektjeik száma – eredő hátrányok ellensúlyozását szolgálja többek között az energiaközösségek számára az energiarendszerben való részvétel engedélyezése és piaci integrációjuk megkönnyítése."
[44] Lásd 273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról (VET VHR), 39/B. § (1)

Az olasz energia hatóság (AREA) például új jogosítványokat kapott kifejezetten arra vonatkozóan, hogy támogassa az önkormányzatok és állami hivatalnokok részvételét megújulóenergia-közösségek ösztönzésében.[45] Az önkormányzatok kapacitásnak növelése érdekében a REScoop Átültetési Útmutató alapján szükséges lenne a megfelelő finanszírozás biztosítása, a tájékoztatás és a képzés.[46]

Helyi hatósági és elosztói engedélyeztetések

A legalább kiserőművi méretet elérő (min. 50 kW) megújuló energia erőművek létesítési folyamatai nagyrészt helyi (regionális) szinten zajlanak tíz, építésügyi hatóság szerepét betöltő kormányhivatalnál és hat regionális elosztói engedélyesnél.[47] A energiaközösségi kezdeményezések a forprofit megújuló beruházások hasonló folyamaton mennek keresztül. A helyi szabályozásban lévő akadályok és lehetőségek is erre vezethetők vissza.
A hálózatra csatlakozás esetén a területileg illetékes illetékes elosztótársasággal, míg az esetleges további különböző engedélyek megszerzésében az illetékes járási kormányhivatallal szükséges együttműködés. A hazai gyakorlatban az engedélyeztetés viszonylag nehézkes és hosszadalmas folyamat.

A villamosenergia-ipari építésügyi hatósági feladatokat tíz megyei/fővárosi kormányhivatal mérésügyi és műszaki biztonsági osztályai töltik be akár több megyére kiterjedően is.[48] A kormányhivatal végzi az építési engedélyezési eljárást, beleértve a szakhatóságokkal való egyeztetést is, továbbá a használatbavételi engedélyeztetési eljárást.[49] Szintén az építésügyi hatóság végzi a fennmaradási engedélyezési eljárást engedélytől eltérő vagy engedély nélküli erőműépítés esetén, valamint a megszüntetési eljárást bontás esetén.[50] Kiserőmű esetén nem szükséges építési engedély 50 kVA csatlakozási teljesítmény alatt az adott csatlakozási ponton, beleértve természetesen HMKE létesítését is.[51]
A építésügyi hatóság regionálisan egy tényleges egyablakos ügyintézést jelent, ami támogatja a felkészült ügyintézést is. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a kormányhivatalok kompetencia-szintje és a bevett jogszabályi interpretációk regionálisan eltérnek. Visszatérő probléma a beruházók számára, hogy a hivatalok létszámhiány miatt gyakran csúszásba kerülnek. A szakhatósági állásfoglalások és a hivatalos egyeztetési folyamatok gyakran igen hosszúra nyújtják az engedélyeztetési folyamatot. Jellemző gyakorlat a beruházók részéről a folyamat gyorsítása informális egyeztetésekkel a kormányhivatallal és, ha szükséges, a szakhatóságokkal. Az energiaközösségi kezdeményezések különösen problémát jelent a bürokratikus papírmunka, amely a főleg viszonylag kisebb projektek esetén aránytalan adminisztratív költségbeli és időbeli terheket jelenthet.

Elképzelhetőek zöldmezős megújulóenergia-közösségi beruházások is, bár a barnamezős projektek kétségkívül számos szempontból előnyösebbek (pl. földhasználat és

[45] REScoop & ClientEarth (2020), ibid., 55. o.
[46] REScoop & ClientEarth (2020), ibid., 55-56. o.
[47] A szakasz döntően szakértői interjúra alapul, amely egy jelenleg nem nyilvános kutatás eredményeit foglalta össze a hazai megújuló energia erőmű létesítési adminisztrációra fókuszálva.
[48] Bővebben lásd VET XIV. fejezet és vonatkozó VHR szabályozás.
[49] Lásd VET 115. § a) és c)
[50] Lásd VET 115. § d) és e)
[51] Lásd VET 115. § (3) a)

természetvédelem, meglévő hálózati csatlakozás, közelség a felhasználáshoz). A zöldmezős beruházások esetén jellemző kihívás a termőföld-átminősítés, vagyis más célú hasznosítási engedély megszerzése, amelyért a járási kormányhivatalok földhivatali vagy ingatlanügyi osztályai mint ingatlanügyi hatóság[52] felelnek.[53] Ma már lehetőség van arra, hogy az átlagosnál gyengébb minőségű termőföldön egy gyorsított eljárással már 8 napon belül megtörténjen az átminősítés[54]. Az átlagosnál jobb minőségű termőföld esetében is lehetséges az átminősítés megfelelő csatlakozási pont megléte esetén.[55] Sőt, földműves saját tulajdonú vagy bérelt földje esetén egyáltalán nem is szükséges átminősítés.[56] Kiserőmű esetén földvédelmi járulékot se kell ilyen esetben fizetni.[57] A napelem-beruházók részéről visszatérő tapasztalat, hogy a különböző járási hivatalok esetében jelentősen eltérhet az átminősítési folyamat, ezért egy egységes iránymutatásra lenne szükség.

A hat regionális elosztótársaság minden megújuló erőmű beruházás esetén kulcsszerepet tölt be néhány közvetlenül az átviteli hálózatra csatlakozó nagyberuházás kivételével. A zöldmezős napelemtelepítések esetén a megfelelő csatlakozási ponttal rendelkező helyszín megtalálása komoly kihívás. Az erőművi igénybejelentést és annak díjának kifizetését követően az elosztó által kibocsátott műszaki gazdasági tájékoztató (MGT) tartalmazza a csatlakozáshoz szükséges műszaki, pénzügyi és egyéb feltételeket. A felajánlott hálózati csatlakozás zöldmezős beruházások esetében jellemzően nem transzparens. A csatlakozási terv benyújtását az MGT elfogadása mellett egy esetleges megvalósíthatósági tanulmány is megelőzheti. A csatlakozási terv elosztó általi elfogadását követően esedékes a hálózati csatlakozási szerződés aláírása. A készrejelentést követően kerülhet sor a hálózathasználati szerződés megkötésére, mérőszerelésre, hálózatra kapcsolásra, stb. A HMKE-létesítés esetében a folyamat valamivel egyszerűbb, azonban ez is tartalmazza az MGT és csatlakozási terv elfogadási folyamatait, valamint a hálózatcsatlakozási-, hálózathasználati szerződést és az üzemviteli megállapodás megkötését.
A teljes engedélyeztetési (igénybejelentési) folyamat HMKE esetében hosszú hónapokat, kiserőművek esetében akár egy-két éves időtávot is igénybe vehet. Az elosztók alapvetően nem érdekeltek a folyamat gyorsításában a regionális monopol pozíciójuk következtében. Az elosztótársaságoknál regionálisan eltérő a procedúra, a jogszabályi irányelvek értelmezése és megvalósítása. Az elosztói döntéshozatal jellemzően inkább egy bürokratikus folyamatot jelent, adott esetben több szervezeti osztály részvételével, mintsem egy ügyfélbarát szolgáltatói viszonyként. A zöldmezős ipari telepítések esetében az elosztótársasággal való egyezkedés során a projektfejlesztő gyakran vállalja a hálózati infrastruktúra kiépítésének komoly költségét, beleértve akár alállomás építését is, a megújulóenergia-közösségi beruházásoknál azonban ez várhatóan a kisebb méret következtében nem lesz jellemző.

[52] Az ingatlanügyi hatóságok aktuális listája: https://www.kormanyhivatal.hu/download/0/6d/d3000/Ingatlan%C3%BCgyi%20hat%C3%B3s%C3%A1gok.pdf (2021.04.08)
[53] Lásd 2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről (Tfvt.), 10. § (1)
[54] Lásd Tfvt. 8/C. §
[55] Lásd Tfvt. 11. § (3) d)
[56] Lásd Tfvt. 10. § (2) h)
[57] Lásd Tfvt. 21. § (3) m)

Jelentési kötelezettség

A megújulóenergia-közösségeknek a tagállami jelentésekben is szerepelnie szükséges. A támogató keretrendszer fő elemeinek és végrehajtásukra vonatkozó fő elveknek kötelezően meg kell jelenniük a NEKT aktualizált változataiban (legközelebb 2024. június 30-ig) és kétévente esedékes eredményjelentéseiben (legközelebb 2023. március 15-ig).[58] Az eredményjelentésben továbbá szerepeltetni kell a megújulóenergia-közösségek által termelt energia mennyiségét.[59]

Az energiaközösségek és a megújulóenergia-közösségek nyilvántartása hazánkban a MEKH feladata a VET VHR rendelkezéseinek megfelelően.[60] A Hivatal továbbá figyelemmel kíséri az energiaközösségek alapítását, valamint az általuk termelt és elfogyasztott villamos energia alakulását.[61] A nyilvántartott energiaközösségek listáját a MEKH honlapján közzéteszi.[62] Jelenleg nem ismert, hogy a MEKH milyen formában tervezi az adatok bekérését, nyilvántartását és közzétételét az energiaközösségek áramtermelésének és fogyasztásának alakulásáról. Amennyiben ez a nyilvántartott energiaközösségektől való adatszolgáltatás formájában valósul meg, akkor az adatok hasznosíthatósága és az adminisztrációs teher közötti egyensúly fenntartása szükséges az adatbekérés tartalma, módja és rendszeressége tekintetében.

Piaci és hálózati hozzáférés akadályai és lehetőségei

Versenypolitika - egyenlő feltételek

A megújulóenergia-közösségek számára kiemelt fontosságú az egyenlő versenyfeltételek megteremtése a for-profit energiapiaci szereplőkkel szemben a megfelelő tevékenységek tekintetében (pl. termelés, értékesítés). A hazai jogszabályi keretek számos esetben biztosítják az egyenlő feltételeket a megújulóenergia-közösségekben résztvevő termelők és felhasználók számára. A felhasználók esetében kulcsfontosságú, hogy az energiaközösségekben való részvétel esetén ugyanúgy élhessenek az őket illető jogosítványokkal (pl. egyetemes szolgáltatás igénybevétele, védendő fogyasztói státusz), különösen szociálisan hátrányos helyzetű és energiaszegénységben élő fogyasztók esetében.[63] A felhasználóknak ezen jogosítványai termelő-fogyasztóként, egyénileg vagy közösségben, sem sérülhetnek a RED II rendelkezésének megfelelően.[64]

[58] Lásd RED II 22. cikk (5). A NEKT aktualizásának és eredményjelentéseinek részletes szabályozását az (EU) 2018/1999 rendelet (2018. december 11.) az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról tartalmazza.
[59] Lásd (EU) 2018/1999 rendelet, 20. cikk a) (5); I. melléklet, 2. rész, 2.7 (3)
[60] Lásd VET VHR, 39/B. §
[61] Lásd a VET 158. § 16.
[62] Lásd VET VHR, 39/B. § (6).
[63] Lásd VET § 66/B. (4): “Energiaközösségben történő részvétel nem érintheti hátrányosan a felhasználó e törvényben szabályozott megszerzett jogait és kötelezettségeit.”
[64] Lásd RED II indoklása (72):

Az egyenlő versenyfeltételek biztosításához figyelembe veendő, hogy a megújulóenergia-közösségek hátrányban vannak a hagyomány piaci szereplőkkel szemben, mivel a meglévő jogszabályi keretek és hálózati infrastruktúra alapvetően az utóbbiak sajátosságaira vannak szabva. A RED II rendelkezései között kiemelten szerepel a megújulóenergia-közösségeket megillető egyenlő esélyek biztosításának elősegítése a piaci projektekkel szemben, kiemelten a piaci integráció elősegítése.[65] Az irányelvi kötelezettségek alapja, hogy a megújuló energiaközösségek működési sajátosságaik miatt akadályokkal szembesülnek a hagyományos energiapiaci szereplőkkel, eslősorban az inkumbens nagyvállalatokkal szemben.[66] Ezért a megújulóenergia-közösségek autonómiája hangsúlyosan megjelenik az abban esetlegesen tagként vagy beruházóként jelen lévő hagyományos piaci szereplőkkel szemben.

Hazánkban a hagyományos piaci szereplők dominanciája a létrejövő megújulóenergia-közösségekben reális veszély. Ez elsősorban arra vezethető vissza, hogy a közösségi energiának és tágabb értelemben az alulról szerveződő demokratikus gazdasági kezdeményezéseknek kevesebb hagyománya van. A meglévő piaci szereplők meghatározó befolyása energiaközösségi kezdeményezésekben már vannak jelei, részben társadalmi felelősségvállalási (CSR) tevékenység keretében.[67] A hazai szabályozás kifejezetten tiltja áram- és gázpiaci szereplők döntő befolyását az energiaközösségek

---

"Az saját megújulóenergia-ellátásukat biztosító háztartási fogyasztóknak és közösségeknek meg kell őrizniük a fogyasztóként őket megillető jogokat, ideértve az ahhoz való jogot, hogy a saját választásuk szerinti szolgáltatóval szerződjenek és szolgáltatót váltsanak."

[65] Lásd RED II indoklása (70):
"Az arra irányuló intézkedések, hogy a megújulóenergia-közösségek számára az egyéb energiatermelőkkel egyenlő versenyfeltételeket biztosítsanak, egyszersmind ösztönözni kívánják a helyi polgárok nagyobb részvételét is a megújuló energiaprojektekben, ezzel pedig elősegítik a megújuló forrásból előállított energia elfogadottságát is."

[66] Lásd RED II indoklása (71):
"A helyi megújulóenergia-közösségek sajátos jellemzői – méretük, tulajdonosi szerkezetük és projektjeik száma – akadályozhatják őket abban, hogy a nagy szereplőkkel, azaz a nagyobb volumenű projektekkel és portfóliókkal megjelenő versenytársakkal szemben azonos esélyekkel lépjenek fel. Ezért a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy szabadon megválaszthassák az energiaközösségek szervezeti formáját, feltéve hogy a szervezet a saját nevében eljárva jogokat gyakorolhat és kötelezettségek terhelhetik. A visszaélések elkerülése és a széles körű részvétel garantálása érdekében a megújulóenergia-közösségek számára biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy különállóak maradjanak az egyes tagoktól és más olyan hagyományos piaci szereplőktől, akik a közösségben tagként vagy érdekelt félként részt vesznek, vagy akik más módon, például beruházás révén, együttműködésben állnak velük."

[67] Több meglévő hazai példa meghatározó árampiaci nagyvállalati szerepvállalással zajló közösségi energia kezdeményezésekre. Elsőként, a Máltai Szeretetszolgálat nemzetközi civilszervezet Szociális Naperőmű programjának tiszaböi mintaprojektje az E.ON-nal együttműködve valósul meg, a Felzárkózó települések hosszútávú kormányprogram támogatásával. Forrás: https://www.szocialisnaperomu.hu/ és https://www.eon.hu/hu/rolunk/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/Napelemparkkal-termelt-energiaval-biztositja-az-eon-a-futest-kisgyermekes-csaladoknak-Tiszabon.html (2021.04.13).
Másodsorban, az MVM végzi a "Energiaközösségek Magyarországon – Mintaprojekt az energia közösségek és az általuk tulajdonolt közösségi napelem parkok létrehozására és fenntartható működési modelljeik kialakítására" a pályázati projektet. Forrás: https://nkfih.gov.hu/palyazoknak/egyeb-tamogatas/energiakozossegek (2021.04.13)
Végezetül, az E.ON EnergiaKözösségek egy energiamegtakarítási versenyt és közösségi média kampányt takar. Forrás: http://www.energiakozossegek.hu/hu/eon-energiak%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9gek (2021.04.13)

irányításában összhangban a közösségi energia szellemiségével,[68] de nem zárja ki teljesen a részvételüket.[69] Az IEMD irányelvnek való megfelelőség érdekében[70] szükséges az energiaközösségek hazai jogszabályi meghatározásának változtatása, hogy közép- és nagyvállalatok ne rendelkezhessenek irányítási jogokkal. A megújulóenergia-közösségek esetében szintén jogszabályi definíció módosítása szükséges, hogy nagyvállalatok ne válhassanak taggá, biztosítva a megfelelőséget a RED II irányelvvel.[71] A szükséges jogszabályi biztosítékok érvényesítése az irányelvi megfelelésen túl lehetőséget teremtene arra, hogy a kialakuló hazai energiaközösségek és megújulóenergia-közösségek valóban alulról jövő kezdeményezések legyen állampolgárok, alternatív gazdasági kezdeményezések, és önkormányzatok részvételével.

Mérlegköri tagság és menetrendezés

A mérlegkörhöz csatlakozás és menetrendezés kérdése kulcsfontosságú a más termelőkhöz és felhasználókhoz való egyenlő feltételek tekintetében. Az IEMD értelmében az állampolgári energiaközösségek anyagi felelősséggel tartoznak az általuk okozott kiegyenlítetlenségért mérlegkör felelőseként vagy tagjaként.[72] Ehhez hasonlóan a VET is előírja az energiaközösségek számára mérlegkör alakítását vagy egy mérlegkörhöz való csatlakozást.[73] Az energiaközösség tehát mérlegkör-felelősként vagy mérlegkör tagjaként a

---

[68] Lásd VET § 66/B (5)-(6):
"(5) Az a természetes vagy jogi személy, aki foglalkozását vagy elsődleges gazdasági tevékenységét a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása NACE Rev. 2. rendszerének létrehozásáról és a 3037/90/EGK tanácsi rendelet, valamint egyes meghatározott statisztikai területekre vonatkozó EK-rendeletek módosításáról szóló, 2006. december 20-i 1893/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1893/2006/EK rendelet) I. melléklete szerinti villamosenergia, gázellátás területén fejti ki, vagy olyan jogi személyben rendelkezik egyedüli vagy többségi tulajdonnal, meghatározó befolyással, illetve olyan jogi személy vezető tisztségviselője vagy kapcsolt vállalkozása, amely főtevékenységét az 1893/2006/EK rendelet I. melléklete szerinti villamosenergia, gázellátás területén fejti ki, nem lehet az energiaközösség ügyvezetését egyedül vagy - amennyiben az energiaközösség ügyvezetését több személyből álló testület látja el - többségben ellátó tagja.
(6) Az energiaközösség döntéshozó szervében nem vehet részt az irányítási jog gyakorlásához szükséges mértékben az (5) bekezdésben meghatározott természetes vagy jogi személy."
[69] Lásd IEMD (44):
"A helyi energiaközösségi tagság nyitva áll a jogalanyok minden kategóriája előtt. Ugyanakkor a helyi energiaközösségen belül a döntéshozatali jogköröket azokra a tagokra vagy részvényesekre kell korlátozni, akik, illetve amelyek nem folytatnak kiterjedt kereskedelmi tevékenységet és akik, illetve amelyek fő gazdasági tevékenységüket nem az energiaágazatban folytatják."
[70] Lásd IEMD 2. cikk 11. a) fogalommeghatározása:
"„helyi [polgári] energiaközösség": olyan jogalany: [...] amely önkéntes és nyitott részvételen alapul, és amelyet ténylegesen tagok vagy részvényesek irányítanak, akik, illetve amelyek természetes személyek, helyi hatóságok, ideértve az önkormányzatokat vagy a kisvállalkozásokat is;
[71] Lásd RED II., 2. cikk (16) b):
"[A] „megújulóenergia-közösség" olyan jogi személy [...], amelynek részvényesei, illetve tagjai természetes személyek, kkv-k vagy helyi hatóságok, ideértve az önkormányzatokat is"
[72] Lásd IEMD 16. cikk (3) c):
"A tagállamok biztosítják, hogy a helyi energiaközösségek [...] anyagi felelősséggel tartozzanak a villamosenergia-rendszerben általuk okozott kiegyenlítetlenségért; ilyen értelemben mérlegkörfelelősöknek kell lenniük, vagy az (EU) 2019/943 rendelet 5. cikkének megfelelően át kell adniuk a kiegyenlítő szabályozási felelősségüket"
[73] Lásd VET, § 21. (2):
"A termelő, a villamosenergia-kereskedő, az egyetemes szolgáltató, a felhasználó, az aggregátor, az energiaközösség, az elosztó köteles mérlegkört alakítani, vagy az érintettek megállapodása esetén -

mérlegköri megállapodás szerint felelős a menetrendezésért és kiegyensúlyozatlanság esetén annak okozathelyes kiegyenlítéséért. Alapvető fontosságú, hogy az energiaközösség csak a tulajdonában lévő eszközök termelésért és fogyasztásáért felel, a tagjai tulajdonában lévő eszközökre ez nem vonatkozik. Egy olyan energiaközösség például, amely alapvetően a tagjai fogyasztásának és HMKE termelésének megosztására alapul, nem felel a tagjainál felmerülő kiegyenlítetlenségért, hanem azért az azokat ellátó kereskedő vagy egyetemes szolgáltató felel. Az IEMR értelmében a tagállamok a kiegyenlítő szabályozási felelősség kapcsán eltérő szabályokat is alkothatnak a 400 kW alatti megújuló erőművekre, hazánk azonban nem élt ezzel a lehetőséggel.[74]

A menetrendezés ezzel együtt is számottevő akadályt jelenthet, elsősorban adminisztratív szempontból. Az energiaközösségek számára számára kötelező mérlegköri felelősség vagy annak alternatívájaként a mérlegköri tagság versenyhátrányt jelenthet piaci kezdeményezésekkel szemben. Az energiaközösségeknek ugyanis abban az esetben is részt kell venniük a mérlegköri rendszerben, hogy ha egyébként erre tevékenységük alapján nem lennének kötelezettek. Például egy elsősorban tagjai közötti villamos energia megosztással foglalkozó energiaközösség esetében is kötelező a mérlegköri részvétel, miközben a saját közvetlen (nem tagi) tulajdonában lévő erőművi kapacitás ezt nem indokolná. A mérlegköri felelősség ilyen kezdeményezések esetében tehát elsősorban adminisztratív költségek szempontjából jelenthet akadályt, nem a kiegyensúlyozatlanság kiegyenlítési kötelezettségéért.

Egyéni és együttesen eljáró termelő-fogyasztó

Az energiaátmenet központi fogalma a *prosumer*, amely az angol termelő (*producer*) és fogyasztó (*consumer*) kifejezések összeillesztéséből származik. Az energiarendszerek átrendeződésének kiemelt mozgatórugója, hogy a fogyasztók egyénileg vagy kollektíven a saját kezükbe veszik (megújuló) termelésüket. Az Tiszta Energia Csomag és az Európai Zöld Megállapodás fókuszában is egyaránt a fogyasztó feljogosítása áll. Az energiaközösségek számos esetben termelő-fogyasztókból állnak, bár fókuszálhatnak pusztán termelésre (pl. közösségi tulajdonú napelem-beruházás) vagy pusztán fogyasztásra (pl. zöldáram értékesítése). A (megújuló) energiaközösség egy bizonyos elveken alapuló szervezeti működést jelent, míg a termelő-fogyasztó egy tevékenységi kört jelöl.[75] Sőt, az együttesen eljáró termelő-fogyasztók se feltétlenül alkotnak energiaközösséget, például egy társasház esetében vagy egy magánjogi szerződéses együttműködésben.

Az EU Tiszta Energia Csomagja - az energiaközösségekhez hasonlóan - két jogszabályi keretet is megfogalmaz a prosumerek, az egyéni és kollektív önfogyasztás számára. Egyrészt, az IEMD definiálja az egyéni vagy együttesen tevékenykedő aktív felhasználót és jogosultságait.[76] Másrészt, a RED II definiálja a termelő-fogyasztót, az együttesen eljáró

jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - bármely mérlegkörhöz csatlakozni. A mérlegkört az átviteli rendszerirányító irányába a mérlegkörfelelős képviseli."

[74] Lásd IEMR 5. cikk (2) b):
"A tagállamok kizárólag a következők tekintetében rendelkezhetnek eltérésről a kiegyenlítő szabályozási felelősség tekintetében [...] megújuló energiaforrásokat hasznosító villamosenergia-termelő létesítmények 400 kW telepített villamosenergia-termelési kapacitás alatt"

[75] Lásd bővebben a REScoop Átültetési útmutató (2020, 41-42. o.) "4.1.2. Ensuring proper distinction between self-consumption as an activity and energy communities as a way to organise" alfejezetét.

[76] Az IEMD fogalommeghatározása értelmében (2. cikk 8.; lásd továbbá 15. cikk):

termelő-fogyasztót és ezek jogosultságait.[77] A VET 2020. decemberi módosítása nyomán az aktív felhasználó és az együttesen eljáró aktív felhasználó meghatározásra került.[78] 2021. májusában termelő-fogyasztót és az együttesen tevékenykedő termelő-fogyasztót is definiálták.[79] Mindkét irányelvi definícó – a VET megfogalmazásához hasonlóan – kizárólag villamos áramra vonatkozik.

A termelő-fogyasztók segítésére a tagállamoknak támogató keretet szükséges létrehoznia, hasonlóan a megújulóenergia-közösségek segítéséhez.[80] A hazai környezetben együttesen eljáró termelő-fogyasztóként elképzelhető társasházak, lakásszövetkezetek, valamint több részre bontott épületek és épületegyüttesek (pl. üzlet, iroda, műhely, lakás célú hasznosítás) felhasználói. A tulajdoni viszonyok nehézségeket jelenhetnek az együttesen eljáró termelő-fogyasztóként való fellépéshez (pl. osztatlan közös tulajdon, tulajdon átruházás, bérlői jogviszony, együttműködésből ki/belépés). Továbbá a nagyobb egyéni vagy együttesen eljáró fogyasztó-termelők – például nagyobb társasházak, közintézmények, kereskedelmi és ipari létesítmények – esetében hiányoznak a megfelelő jogszabályi kedvezmények és feltételek az 50 kVA (HMKE mérettartomány) feletti a megújuló kapacitás létesítésére.

"„aktív felhasználó": olyan végfelhasználó vagy együttesen tevékenykedő végfelhasználók csoportja, aki, illetve amely meghatározott területen lévő saját létesítményén belül, vagy amennyiben a tagállamok engedélyezik, más létesítményekben előállított villamos energiát használja vagy tárolja, vagy saját előállítású villamos energiát ad el vagy rugalmassági vagy energiahatékonysági rendszerben vesz részt, feltéve, hogy nem e tevékenységek képezik elsődleges üzleti vagy szakmai tevékenységét"

[77] A RED II fogalommeghatározása értelmében (2. cikk, 14. és 15.; lásd továbbá 21. cikk; indoklás (66)-(69)):

"14. „termelő-fogyasztó": olyan végső fogyasztó, aki, illetve amely meghatározott területen lévő saját ingatlanján vagy – amennyiben a tagállamok engedélyezik – valamely más ingatlanon belül saját fogyasztásra megújuló villamos energiát termel és azt tárolhatja vagy értékesítheti, amennyiben – a nem háztartásnak minősülő termelő-fogyasztók esetében – az említett tevékenységek nem a fő kereskedelmi vagy szakmai tevékenységét jelentik;

15. „együttesen eljáró termelő-fogyasztók": legalább két együttesen eljáró, a 14. pontnak megfelelő termelő-fogyasztó ugyanazon épületben vagy többlakásos lakóépületben lévő csoportja"

[78] A VET 2. § 17a és 17b értelmében:

"17a. Aktív felhasználó: olyan felhasználó, aki saját maga által termelt vagy tárolt villamos energiát a saját csatlakozási pontján felhasználja vagy tárolja, a közcélú hálózatba betáplálja, vagy fogyasztásának vagy betáplálásának rugalmasságát felajánlja, úgy, hogy az nem minősül önálló foglalkozása vagy elsődleges gazdasági tevékenysége céljából kifejtett tevékenységnek;

17b. Együttesen tevékenykedő aktív felhasználók: olyan felhasználók, akik közös csatlakozási ponton keresztül csatlakoznak a közcélú hálózatra, és az általuk vagy az együttesen tevékenykedő csoport valamely aktív felhasználó tagja által termelt vagy tárolt villamos energiát a közös csatlakozási ponton felhasználják, a közcélú hálózatra betáplálják, vagy fogyasztásuk vagy betáplálásuk rugalmasságát felajánlják, úgy, hogy az nem minősül önálló foglalkozásuk vagy elsődleges gazdasági tevékenységük céljából kifejtett tevékenységnek"

[79] A VET 2. § 17c és 17d értelmében:

"17c. Termelő-fogyasztó: olyan aktív felhasználó, aki megújuló energiaforrásból saját fogyasztásra termel villamos energiát, vagy a saját maga által megújuló energiaforrásból termelt villamos energiát tárol vagy értékesít;

17d. Együttesen eljáró termelő-fogyasztók: legalább két termelő-fogyasztó, akik a 17c. pontban meghatározott tevékenységüket ugyanazon épületben fejtik ki és megállapodnak arról, hogy e tekintetben együttesen járnak el.

[80] Lásd RED II, 22. cikk (6).

Az egyéni termelő-fogyasztó tevékenység legjellemzőbben a háztartási méretű kiserőmű (HMKE) üzemeltetését jelenti, amelynek csatlakozási teljesítménye a kisfeszültségű hálózaton nem haladja meg az 50 kVA-t.[81] A felhasználó a HMKE üzemeltetésével nem veszti el egyéb jogosultságait, például az egyetemes szolgáltatás igénybevételét, amely vonzó konstrukcióvá teszi a jellemzően tetőre szerelt napelem telepítését. A HMKE jelenleg igen kedvező elszámolást kínál az éves szaldóelszámolással, amelyet legkésőbb felvált a bruttó elszámolás 2023 végén.[82] A bruttó elszámolás esetén a hálózatba betáplált és az onnan kivett áramot külön kell nyilvántartani, ennélfogva nagy valószínűséggel eltérő áron is, amely várhatóan rontja a jellemzően tetőre szerelt napelem HMKE megtérülését.[83] A bruttó elszámolás részletei jelenleg nem ismertek.
Mostanáig a HMKE létesítése döntően családi házak napelem telepítését jelentette. Az együttesen eljáró termelő fogyasztás bevezetése lehetőséget kínál a konstrukció lényegi kiterjesztésére, elsősorban társasházak esetén, akár energiaközösségi együttműködésként is. A társasház saját fogyasztása jellemzően elhanyagolható, azonban a lakók vagy azok egy részének bevonása együttesen eljáró termelő-fogyasztóként HMKE telepítésbe és üzemeltetésbe kedvező lehetőséggel kecsegtet. A NEKT kifejezetten célozza ilyen közösségi elszámolási pontok létrehozását társasházak esetében.[84]
A közösségi elszámolási pontok megvalósításához szükségszerű egy olyan részletszabályok bevezetése, amely egyszerű és világos kereteket kínál az elszámoláshoz a társasház és a lakók között.[85] Az együttesen eljáró termelők számára komoly akadály a jogi kérdések bonyolultsága (pl. tulajdoni viszonyok) és ebből fakadóan az elszámolás műszaki-pénzügyi kihívásai. Ezért egy részletes jogi, műszaki és pénzügyi hatósági útmutató kidolgozása komoly lehetőséget jelent az együttesen eljáró termelő-fogyasztásban lévő lehetőségek kiaknázására. A támogató szabályozás és hatósági útmutató kiegészíthető kifejezett pénzügyi ösztönzőkkel is (pl. elérhető állami támogatási pályázati források).

Az termelő-fogyasztó esetében a VET nem ad lehetőséget arra, hogy a termelőberendezés a felhasználási helytől eltérő helyen legyen. A helyzet különösen önkormányzati ingatlanok vagy történeti szempontból több csatlakozási ponttal rendelkező lakóingatlan-együttesek esetében jelenthet problémát. A villamosenergia-megosztás a közcélú hálózaton keresztül ez esetekben reális lehetőségként jelentkezik.

---

[81] Lásd VET, 3.§ 24.
[82] Lásd IEMD, 15. cikk (4)
[83] Lásd továbbá a Magyar Napelem Napkollektor Szövetség (MNNSZ) javaslatát a bruttó elszámolási rendszer kialakítására. Elérhető: https://www.mnnsz.hu/mnnsz-javaslata-a-brutto-elszamolasi-rendszer-kialakitasara/ (2021.04.13)
[84] Lásd NEKT (2020), 86. o.:
“Ezzel kapcsolatos további szabályozási feladat annak biztosítása, hogy elszámolási pontként a termelés-fogyasztás helyén túlmenően egy közösségi elszámolási pont is értelmezhetővé váljon. Elsőszintű cél, hogy a társasházakra kiterjesztésre kerülhessen a szaldóelszámolás (vagy azzal egyenértékű) ösztönző program, ugyanis az elosztóhálózat szempontjából irreleváns, hogy az egyetlen csatlakozási ponton túl miképpen kerül felosztásra a termelt energia.“
[85] Forrás: SCORE: Transposition guidance for citizen energy policies - Recommendations to strengthen prosumers and energy communities when transposing the Clean Energy Package (RED II, IEMD). 2020. Elérhető: https://www.score-h2020.eu/fileadmin/score/documents/PROSEU_SCORE_CPC_RNP_EREF_-_Transposition_Guidance_for_RED_II_and_IEMD_-_12_VI_2020.pdf (2021.04.13)

Energiamegosztás

A nemzetközi példák alapján számos energiaközösség épül energiamegosztásra, más megfogalmazásban kollektív önfogyasztásra. Az energiamegosztás jellemzően a közcélú hálózat igénybevételével történik, szemben a közös csatlakozási ponton (egy épületben) lévő együttesen eljáró termelő-fogyasztókkal (vagy együttesen tevékenykedő aktív felhasználókkal). A fogyasztók és termelők jellemzően helyi szinten (egy településen vagy városrészen belül) osztják meg egymással a megtermelt energiát, hogy kollektív szinten fedezzék fogyasztásukat részben vagy egészben termelésükből, de van példa országos szintű energiamegosztásra épülő energiaközösségre is.[86] Az áram megosztása mellett számos példa van a termelt hő megosztására is.[87]

A Tiszta Energia Csomag lehetőséget teremtett az árammegosztásra egy adott energiaközösségen belül az EU tagországaiban.[88] Hazánkban villamosenergia-megosztás a VET 2021. decemberi módosítása nyomán került meghatározásra az IEMD transzpozíciója keretében.[89] A RED II emellett meghatározza a peer-to-peer kereskedelem fogalmát bármilyen megújuló forrásból származó energia esetében, az energiaközösségi kereteken túlmenően is.[90] A peer-to-peer kereskedelem tehát egy villamosenergia-megosztáshoz hasonló termelő-fogyasztó tagok közötti közvetlen kereskedelmi tevékenységre ad lehetőséget más energiaforrások esetében is (pl. biogáz).

Hazánkban a hazai NEKT kifejezetten célozza a helyi szintű energiaközösségek létrehozásának támogatását, mind a villamosáram terén egy adott transzformátorkörzeten belül, mind a távhő terén egy-egy településen belül (“falufűtőművek”).[91] Egyrészt, az árammegosztás esetében nincsen tudomásunk működő energiaközösségi megvalósulásról hazánkban. Az önkormányzatok számára különösen érdekes lehet a

[86] Az ausztriai OurPower energiaszövetkezet esetében például a fogyasztó tagoknak lehetőségük van az országban bárhol található termelő tagtól közvetlenül áramot vásárolni. Bővebb információ: https://www.ourpower.coop/ (2021.04.10)

[87] Különösen Dániában számos települési fűtőmű található szövetkezeti tulajdonban, például a Hvidovre Fjernvarme, lásd https://www.hvidovrefjernvarme.dk/ (2021.04.10)

[88] Lásd az IEMD Preambulum (42) és (46) bekezdéseit, a 15. cikk (2) b) pontját, valamint a 16. cikk (3) bekezdés e) pontját.

[89] Lásd VET (69a):
“Villamosenergia-megosztás: aktív felhasználó vagy energiaközösség által termelt villamos energia közvetlenül más felhasználó vagy energiaközösség részére történő értékesítése vagy ellenérték nélküli átadása a közcélú hálózaton vagy magánvezetéken keresztül”

[90] Lásd a RED II (18) fogalommeghatározását:
“„megújuló energiapiaci szereplők közötti kereskedelem”: megújuló energia piaci szereplők közötti adásvétele olyan szerződés keretében, mely előre meghatározott feltételekkel szabályozza az ügylet automatizált teljesítését és kiegyenlítését közvetlenül a piaci szereplők között, illetve valamely hitelesített harmadik félen – például aggregátoron – keresztül. A megújuló energiapiaci szereplők közötti kereskedelemhez való jog nem érinti az érintett feleket végső fogyasztóként, termelőként, szolgáltatóként vagy aggregátorként megillető jogokat, sem a rájuk e minőségükben háruló kötelezettségeket”

[91] Lásd NEKT (2020), 86. o.:
“Ezzel kapcsolatos további szabályozási feladat annak biztosítása, hogy elszámolási pontként a termelés-fogyasztás helyén túlmenően egy közösségi elszámolási pont is értelmezhetővé váljon. Elsőszintű cél, hogy a társasházakra kiterjesztésre kerülhessen a szaldóelszámolás (vagy azzal egyenértékű) ösztönző program [...]. Második szintű cél a trafókörzeteken belüli közösségek megteremtésének megalapozása. Harmadik szintű cél a „falufűtőművek” energiaközösségként való kezelésének lehetősége.“

villamosáram-megosztás egy adott ingatlanon termelt áram más ingatlanokon való felhasználására.[92] Másrészt, a települési távhőszolgáltatók[93] jellemzően önkormányzati tulajdonban vannak szerte az országban, bár a termelt hőenergia zömmel nem megújuló forrásból származik.[94] Az első megújuló (biomassza) alapú falufűtőmű az osztrák határ melletti Pornóapátiban létesült 2005-ben.[95] Harmadrészt, a NEKT a helyi települési biogáz erőművek megalakulását is támogatja.[96] Az önkormányzati naperőművi termelés-fogyasztás és távhőszolgáltatás számára lehetőség a megújuló-energiaközösséggé alakulás a megfelelő szervezeti feltételek teljesülése esetén (pl. nyitott és önkéntes részvétel).

A vonatkozó rendszerhasználati díj kulcskérdés az energiamegosztás esetében, hiszen a dencentralizált módon termelés és felhasználás épp a hálózathasználatot csökkenti jelentősen. Természetesen elméletben egy energiaközösség a teljes országot is lefedheti, ezért a villamosenergia megosztása önmagában nem érintheti a rendszerhasználati díjakat (IEMD (46) és 16. cikk (3) e)). A megosztás jellemzően azonban az adott elosztóhálózaton (kis- és középfeszültségű hálózaton) vagy még inkább transzformátorkörzeten (kisfeszültségű hálózaton) belül történik, akár kifejezetten szomszédos ingatlanok esetében. A megújulóenergia-közösségek elosztóhálózati topológiához illeszkedése jó kiindulópontot kínál egy tényleg előnyöket jelentő villamos energia megosztási szabályozás kialakítására. A megújulóenergia-közösségek tényleges irányítását azon tagok láthatják el, amelyek egy nagy/középfeszültségű transzformátorállomási körzetben helyezkednek el.[97] Ugyanabban a transzformátorállomási körzetben kell elhelyezkednie tehát a megújulóenergia-közösség tulajdonában álló villamosenergia-tároló és erőmű csatlakozási pontjainak és az irányítással bíró tagok felhazsnálási helyeinek csatlakozási pontjainak.
A helyi termelő-fogyasztására alapuló energiaközösségek kialakulására számára komoly gátló tényező hazánkban, hogy a villamosáram-megosztáshoz nem társul semmi kedvezmény a csökkent hálózathasználat arányában. A RED II rendelkezései ezért komoly előrelépési lehetőséget kínálnak arra, hogy a támogató keretrendszerben az “érintett elosztórendszer-üzemeltető együttműködjön a megújulóenergia-közösségekkel az azokon belüli energiaátadás elősegítése érdekében” (22. cikk (4) c)) és “költségeknek megfelelő hálózati díjszabás és releváns költségek” (22. cikk (4) d)) vonatkozzanak rájuk. A

[92] Hazai példa a miskolci 1 MW beépített kapacitású Bogáncs utcai naperőmű egy rekultivált hulladéklerakón, amelyből számos önkormányzati fenntartású intézmény áramellátását fedezik a rendszerhasználati díjak megfizetése mellett. Bővebb információ: https://www.miskolc.hu/varoshaza/onkormanyzat/palyazatok/onkormanyzat-altal-elnyert-palyazatok/energetika-es-kornyezetvedelem/megujulo-energiaforrasok/miskolc (2021.04.16)
[93] Kihangsúlyozandó, hogy a saját hálózatot üzemeltető “falufűtőmű” koncepcionálisan eltér a közcélú hálózaton villamosáramot egymással megosztó helyi közösségtől. A távhőszolgáltatók jelenleg nincsenek kötelezve távhőszolgáltatási és hálózat-üzemeltetési tevékenységük szétválasztására (*unbundling*) és ennélfogva harmadikfeles hozzáférés biztosítása a hálózathoz is jelenleg igen korlátozott (RED II, 24. cikk (4) b) és (5)), ennélfogva ez esetben technikai értelemben nem megosztásról van szó.
[94] Forrásá: http://tavho.org/tudaskozpont/magyarorszagi-tavhoszolgaltatok (2021.04.10)
[95] Forrás: http://www.pornoapatitavho.hu/ (2021.04.10)
[96] Lásd NEKT (2020), 107. o.
[97] Lásd VET 66/B. § (1a):
‘[...] A megújulóenergia-közösség tényleges irányítását azon tag vagy tagok látják el, amelyek felhasználási helyeinek csatlakozási pontjai a megújulóenergia-közösség tulajdonában álló villamosenergia-tároló és erőmű csatlakozási pontjaival ugyanazon nagy/középfeszültségű transzformátorállomási körzetben helyezkednek el.”

termelő-fogyasztókat tömörítő megújulóenergia-közösségek esetében különösen hangsúlyos a hálózati díjak költségekkel arányos fizetése.[98]

A fenti rendelkezések hazai átültetésére több EU ország is jó gyakorlattal szolgál. Első lehetőség az árammegosztás hálózathasználatának díjmentessé tétele a termelőegység közvetlen környezetében (pl. 2 km Franciaországban, 500 m Spanyolországban)[99], mivel a lényegében szomszédos csatlakozási pontok közötti árammegosztás az elosztóhálózat üzemeltetője számára minimális költséggel nem jár bizonyos árammennyiség alatt (hálózati veszteség elhanyagolható, hálózatfejlesztési igény szintén).

A második lehetőség a rendszerhasználati díj meghatározása a ténylegesen igénybe vett hálózathasználati komponens alapján (pl. Ausztria, Vallónia, Portugália). A jelenleg zajló portugál jogszabályi változás például külön komponensként kezeli nagyfeszültségű, középfeszültségű és kisfeszültségű hálózat használatának díjtételeit, így lehetőséget biztosít kedvezményes tarifa fizetésére az egy középfeszültségű elosztói hálózaton belül, ill. egy kisfeszültségű transzformátorkörzeten belüli megosztás esetén.[100] Sőt, a regisztrált megújulóenergia-közösségek az első hét évükben teljes felmentést kapnak a hálózathasználati díjak fizetése alól. A tarifák megállapításának hazai gyakorlatába ez a megközelítés jól illeszkedik, mivel az átviteli díjak és feszültségszintenként megállapított elosztói díjak eleve lehetőséget adnak egy ilyen differenciált díjszabásnak.[101]

A harmadik lehetőség az energiaközösségen belüli árammegosztás támogatása egy állami támogatásként kapott prémiummal a rendszerhasználati díjak módosítása nélkül. Olaszországban a megújulóenergia-közösségen belüli áram megosztásáért €0.11/kWh támogatás jár.[102] Ez esetben az elosztó bevétele nem csökken, vagyis hálózatának fenntartását nem a meglévő használathasználók arányosabb magasabb díjából szükséges fedezni a használat csökkenéséből fakadóan.

A tagállamoknak, köztük Magyarországnak is, a RED II-ből származó kötelezettsége egy költség-haszon elemzés készítése a csökkentett helyi hálózat használattal arányos díj megállapítása.[103] Az illetékes nemzeti hatóságok, hazánk esetében a MEKH, elosztott

---

[98] Lásd RED II (21. cikk (2) a) i)):
“A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a termelő-fogyasztók külön-külön vagy közösségként jogosultak legyenek arra, hogy [...] az általuk a hálózatból fogyasztott vagy a hálózatba táplált villamos energiával kapcsolatban megkülönböztető vagy aránytalan terhet jelentő eljárások és díjak hárulnának rájuk, és olyan hálózati díjak, amelyek nem felelnek meg a költségeknek;”

[99] REScoop (2020), 74. o.

[100] Forrás: Joanneum Research - REScoop.eu: Collective self-consumption and energy communities: Trends and challenges. Compile project working paper. 2020. December. 28-29. o.

[101] Lásd 12/2020. (XII. 14.) MEKH rendelet a villamos energia rendszerhasználati díjak, csatlakozási díjak és külön díjak meghatározásának a 2021. április 1. napjával induló árszabályozási ciklusra vonatkozó keretszabályairól.

[102] Forrás: https://www.pv-magazine.com/2020/11/25/italy-awards-tariff-of-e0-11-kwh-for-shared-electricity-in-energy-communities/#:~:text=Energy%20communities%20in%20Italy%20will,communities%20to%20resort%20to%20storage. (2021.04.10)

[103] Lásd RED II (22. cikk (4) d)):
“A tagállamok támogató keretet hoznak létre a megújulóenergia-közösségek fejlesztésének előmozdítására és megkönnyítésére. Ennek a keretnek biztosítania kell többek között azt, hogy [...] a megújulóenergia-közösségekre – többek között a bejegyzési és engedélyezési eljárás tekintetében – tisztességes, arányos és átlátható eljárások, továbbá a költségeknek megfelelő hálózati díjszabás és releváns költségek, illetékek és adók vonatkozzanak, biztosítva, hogy ezek a közösségek megfelelő, méltányos és kiegyensúlyozott módon vegyék ki a részüket a rendszer általános költségeinek

energiaforrások esetében a költség-haszon elemzés alapján tudják kialakítani az arányos hálózathasználati díjakat. A többi EU tagország transzpozíciós tapasztalata lehetőséget kínál a hazai jogszabályi környezetnek és gyakorlatban legmegfelelőbb csökkentett hálózathasználat díjazásának megállapítására. A MEKH kétévente tesz a villamos energia megosztási szerződések létrejöttét nehezítő szabályozási és adminisztratív akadályok felszámolására a VET legutóbbi módosítása értelmében, legközelebb 2022. december 31-ig. [104] A fenti kötelező költség-haszon elemzésnek szerepelnie kell ebben a javaslatcsomagban.

Az energiamegosztás és a peer-to-peer kereskedelem lehetőségét különösen befolyásolja annak szabályozási környezete, adminisztrációja és adózási terhei. A RED II kifejezetten célozza a ügyintézési kötelezettségeknek és az ehhez kapcsolódó illetékek vagy díjak fizetésének arányosítását.[105] Ebben is kiemelkedő, az áfakötelezettség eltörlésének lehetősége. Az áfaköteles értékesítés és az áfamentes megosztás közötti jogszabályi megkülönböztetésre látunk például példát Hollandia esetében, amennyiben a megosztás egy postai irányítószám körzeten belül zajlik.[106] Hazánkban az együttműködő közösség formája kínál alternatív jogszabályi lehetőséget az áfamentes villamosáram-kereskedésre egy megújulóenergia-közösségen belül, azonban egy számos termelőt/fogyasztót tartalmazó közösség esetében az adóalanyok folyamatos változása miatt ez praktikusan komoly akadályokba ütközik.[107]

Az villamosenergia-megosztás egy praktikus megvalósításának tekinthető a virtuális szaldósítás, amely egy adott felhasználási helyen közcélú hálózatból vételezett áram mennyiségét csökkenti a egy másik helyen történő betáplálással. A virtuális szaldósítás megvalósítására példa Görögország, ahol mind az egyéni több felhasználási hellyel rendelkező termelő-fogyasztóknak, mind az energiaközösségeknak van lehetősége szaldósításra az (elosztói) rendszerhasználati díjak megfizetése mellett.[108] A megújulóenergia-közösségek esetében kifejezetten lehetőség van az

---

megosztásából, összhangban az elosztott energiaforrásokra vonatkozóan az illetékes nemzeti hatóságok által kidolgozott átlátható költség-haszon elemzéssel”

[104] Lásd VET 159. § (3) b 13.:
“[a Hivatal] figyelemmel kíséri a megújuló energiaforrásból előállított villamos energia kereskedelmére és megosztására irányuló, villamosenergia-kereskedelem esetén a termelő és a villamosenergiakereskedő, villamosenergia-megosztás esetén a termelő és az aktív felhasználó, energiaközösség vagy megújulóenergia-közösség között létrejött szerződések elterjedését, és kétévente javaslatot tesz a miniszter számára a szabályozási és adminisztratív akadályok felszámolására, amelyek a szerződések létrejöttét indokolatlanul akadályozzák.”

[105]Lásd RED II (21. cikk (2) a) ii)):
“A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a termelő-fogyasztók külön-külön vagy közösségként jogosultak legyenek arra, hogy [...] a saját termelésű, helyszínen maradó, megújuló forrásból származó villamos energiával kapcsolatban megkülönböztető vagy aránytalan terhet jelentő ügyintézést kellene végezniük és illetéket vagy díjat kellene fizetniük;”

[106] Forrás: COMPILE: Collective self-consumption and energy communities: Trends and challenges in the transposition of the EU framework. Integrating Community Power in energy Islands Working paper, 2020. December. 11. o. Elérhető: https://www.rescoop.eu/uploads/rescoop/downloads/Collective-self-consumption-and-energy-communities.-Trends-and-challenges-in-the-transposition-of-the-EU-framework.pdf (2021.04.12)

[107] Lásd COMPILE (2020), ibid.

[108] Forrás: REScoop & ClientEarth (2020), ibid., 41. o.

energiaszegénységben élők számára a pénzügyi szempontból kedvezményes konstrukció idénybevételére.

A közcélú hálózaton keresztüli villamosenergia-megosztás műszaki alternatívája lehetne magánvezeték létesítése.[109] A saját vezeték használata esetén nem szükséges rendszerhasználati díjat fizetni, viszont a vezeték létesítésének költsége ilyen esetekben tetemes lehet. A jogszabályi korlátozások azonban legalább ennyire problémássá teszik ezt az alternatívát, beleértve az magánvezeték engedélyeztetési folyamatát. Jelenleg összesen négy magánvezeték-engedélyes van Magyarországon (lényegében nagy ipari parkok), valamint egyetlen közvetlenvezeték-engedélyes.[110] Ennélfogva magánhálózat létrehozása hazánkban jelenleg nem egy praktikusan járható út, például, egymáshoz közeli vagy akár szomszédos önkormányzati ingatlanok összekötésére, vagy akár egy kistelepülés vagy szomszédság termelő-fogyasztóinak összeszervezésére.

Hálózatfejlesztés

A villamos áram hálózatok nem a decentralizált megújuló termelésre vannak szabva, különösen nem az energiaközösségi működésre.[111] Hazánkban a megújuló alapú áramtermelés térnyerése szempontjából komoly korlátozó tényező a villamos áram hálózatok, elsősorban az elosztó hálózatok kapacitásának szűkössége. A meglévő elosztói hálózatokat egy központosított, egyirányú villamosenergia-rendszerre tervezték döntően az államszocializmus alatt. Az elosztói hálózatok ezért könnyen “telítődnek” a helyi megújuló termelés megjelenésével. A növekvő számú zárolt alállomási és középfeszültségű elosztóhálózati körzetek következtében kevés hálózati csatlakozásra alkalmas (zöldmezős) terület érhető el az országban.[112] A problémát súlyosbítja, hogy számos KÁT és METÁR támogatást kapott beruházás nem indult el, hanem úgymond foglalja a csatlakozást. A barnamezős beruházások esetében a meglévő hálózati csatlakozás komoly előnyt jelent, azonban ezt gyakran árnyalják egyéb tényezők, mint a rendezetlen tulajdoni viszonyok, a terület alkalmatlansága vagy a tereprendezés magas költsége.
Az energiaközösségek megújuló kapacitásai jellemzően sokkal kevesebb hálózatfejlesztéssel járnak, sőt, a jelenlegi elosztóhálózatokba is könnyen beilleszthetők a zöldmezős beruházásokkal szemben. Mindez köszönhető az energiaközösségek sajátosságainak, úgymint az egyéni és kollektív önfogyasztásra termelés, a decentralizált kisméretű (akár HMKE) termelőkapacitás, a települési (barnamezős) elhelyezkedés.
Az elosztótársaságok irányából a megújuló beruházók több esetben is egy olyan konzervatív szemléletről számoltak be, amely alapvetően problémaként tekint a decentralizált,

[109] Lásd VET, 39. §
[110] Lásd http://mekh.hu/villamosenergia-ipari-engedelyesek-listaja (2021.04.16)
[111] Lásd Friends of the Earth Europe: Barriers and Threats to the People-owned Energy Revolution. 2021. május, 3. o. Elérhető: https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2021/05/FOEE_barriers_and_threats.pdf (2021.06.01)
[112] Az MVM Démász Áramhálózati Kft elosztói területén a 120 kV-os hálózaton például egy kivételével az összes alállomási körzet zároltnak minősül, a nagy/középfeszültségű alállomások gyűjtősínjén is alig vannak elérhető szabad kapacitások. Lásd az MVM Hálózat havonta aktualizált térképei: https://mvmhalozat.hu/aram/oldalak/1560 (2021.05.12)

intermittens megújulók megjelenésére az elosztói hálózaton. Miközben a helyi áramtermelés jellemzően csökkenti a hálózati veszteséget az önfogyasztásnak és a rövidebb szállítási útnak köszönhetően. Az elosztóhálózat fejlesztése egy új szemléletet igényel a kétirányúságban gyökerező lehetőségek kiaknázására, mint azt számos nemzetközi tanulmány alátámasztja.[113] Az elavult elosztóhálózatok fejlesztési költsége hazánkban szakértői becslés alapján 2030-ig kb. 3750 millió euró, majd 2050-ig további 6500 millió euró.[114] Ez a tetemes költség valószínűleg csökkenthető a hagyományos hálózatfejlesztési költségeket részben kiváltó alternatív megoldásokkal (pl. helyi rugalmassági szolgáltatások, dinamikus távvezeték terhelhetőség), de szükséges része a dekarbonizációnak.
A RED II kifejezetten előírja a megújulóenergia-közösségek figyelembevételét a városi energia infrastruktúrák tervezése során, kiemelten a villamosáram, földgáz és alternatív fűtőanyagok (pl. biogáz, hidrogén), távhő hálózatok tervezése és felújítása során.[115] A VET 25. § (3) bekezdése értelmében a hálózat fejlesztésének tervezésekor figyelembe kell venni a megújuló energiaforrásokból származó villamos energia termelésének elősegítését is.

Finanszírozási akadályok és lehetőségek

Az energiaközösségi kezdeményezések számára kiemelten fontos a finanszírozás megteremtése, legyen szó magántőkéhez jutás facilitásáról vagy állami támogatásokról. A RED II indoklásában kiemelten szerepel a megújulóenergia-közösségeket magántőkéhez

[113] Például, Eurelectic: The Value of the Grid - Why Europe's distribution grids matter in decarbonising the power system. Eurelectric position paper, 2019. június. Elérhető: https://cdn.eurelectric.org/media/3921/value-of-the-grid-final-2019-030-0406-01-e-h-D1C80F0B.pdf (2021.05.12); valamint
IRENA: Future Role of Distribution System Operators. International Renewable Energy Agency, 2019. https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2019/Feb/IRENA_Landscape_Future_DSOs_2019.PDF?la=en&hash=EDEBEDD537DE4ED1D716F4342F2D55D890EA5B9A (2021.05.12)
[114] Forrás: Energiaklub: Hálózatfejlesztési igények Magyarországon. 2017. február, 32. oldal. Elérhető: https://energiaklub.hu/files/study/Energiaklub_Bixpert_H%C3%A1l%C3%B3zatfejleszt%C3%A9si%20tanulm%C3%A1ny.pdf (2021.05.12)
[115]Lásd RED II, 15. cikk, (3):
"A tagállamok biztosítják, hogy nemzeti, regionális és helyi illetékes hatóságaik – többek között a saját megújulóenergia-ellátás és megújulóenergia-közösségek tekintetében – rendelkezzenek arról, hogy a városi infrastruktúra, az ipari, kereskedelmi vagy lakóövezetek és az energetikai infrastruktúra, többek között a villamosenergia-infrastruktúra, a távfűtés és -hűtés, a földgáz- és alternatívtüzelő-hálózatok tervezése – ezen belül a korai területrendezési tervek készítése –, kialakítása, építése és felújítása során hogyan kell integrálni és elterjeszteni a megújuló energiákat, illetve hasznosítani az elkerülhetetlen hulladékhőt vagy hulladék hűtőenergiát. A tagállamok ösztönzik különösen a helyi és regionális közigazgatási szerveket arra, hogy adott esetben a megújuló forrásokból előállított fűtő- és hűtőenergiát is figyelembe vegyék a városok infrastruktúrájának tervezése során, és hogy folytassanak konzultációt a hálózatüzemeltetőkkel annak felmérése érdekében, hogy milyen hatást gyakorolnak az energiahatékonysági és a keresletoldali szabályozási programok, valamint a saját megújulóenergia-ellátásra és a megújulóenergia-közösségekre vonatkozó egyedi rendelkezések a hálózatüzemeltetők infrastruktúrafejlesztési terveire."

juttatása[116], valamint a támogató keretrendszer keretében állami források elérhetővé tétele[117].

A nemzetközi tapasztalatok alapján az állami támogatások alapvetőek a jellemzően kisméretű és helyi energiaközösségi kezdeményezések beindítása számára, különösen fejlődés kezdeti fázisában.[118] Lényeges, hogy a támogatás az energiaközösségek működési sajátosságaira és igényeire legyen szabva. Az állami támogatás esetében kifejezett stratégiai célja lehet, hogy az energiaközösségi kezdeményezés sajáttőke termelő képességét és/vagy hitelképességét erősítse.

A megújulóenergia-közösségek számára optimális finanszírozás nagyban függ (1) tulajdonosi szerkezetétől, (2) üzleti modelljétől, (3) tevékenységétől és megújuló technológiájától, valamint (4) fejlődési státuszától.[119] Egyrészt, a tulajdonosi szerkezet sokféle lehet a résztvevők tőkeereje és hitelképessége fényében (pl. nonprofit és for-profit vállalkozások, önkormányzatok, jómódú vagy energiaszegénységben élő lakosok szerepe). Másrészt, az üzleti modell szintén igen eltérő lehet a beruházási és működési költségek időbeli eloszlása és mértéke fényében (pl. közösségi megújuló beruházás, zöld áramszolgáltató, helyi kollektív önfogyasztás meglévő termelés megosztásával). Harmadrészt, a tevékenység (pl. HMKE, zöldmezős erőmű beruházás, zöldáram tárolás, értékesítés) és technológiája (pl. napelem, vízerőmű, biomassza, biogáztermelés és kogeneráció) szintén eltérő tőkeigénnyel bír. Negyedrészt, a projekt megvalósítási fázisa is jelentős részben meghatározza a tőkeigényt és tőkevonzó képességet (pl. ötletkidolgozás, előkészítés, beruházás, üzemeltetés).

Hagyományos piaci finanszírozás

A hagyományos finanszírozás jellemzően sajáttőkét vagy banki hitelt jelent. Hazánkban jelenleg még nem gyökeresedtek meg közösségi energia kezdeményezések, ezért a rendelkezésre álló tapasztalatok is limitáltak. Valószínűsíthetően épp a finanszírozás megteremtése jelentette mostanáig az egyik legfőbb akadályt. Jellemző módon a legelőrehaladottabb hazai szociális célú megújuló energia projekt, a tiszaböi szociális naperőmű,[120] is kormányzati támogatás bevonásával valósul meg.

A sajáttőke-finanszírozás jellemzően nehézkes a hazai kezdetleges energiaközösségi kezdeményezések esetében. Ráadásul, a közösségi energia kezdeményezéseket végző nonprofit szervezetek sok esetben tőkehiányosak. Hazánkban információink szerint nem valósult meg közösségi energia projekt saját erőből. A sajáttőke-finanszírozás szakmai

[116] A RED II indoklása (70) szerint “A helyi lakosok és a helyi önkormányzatok megújulóenergia-közösségek révén történő részvétele a megújulóenergia-projektekben jelentős értéktöbbletet eredményezett a megújuló energia helyi elfogadottsága és a további magántőkéhez való hozzájutás szempontjából, ez pedig helyi beruházásokat és a fogyasztók számára nagyobb választékot eredményez, valamint szélesebb körű részvételhez vezet az energetikai átállásban.”

[117] A RED II 22. cikkének 4. g) pontja szerint “Ennek a keretnek biztosítania kell többek között azt, hogy [...] rendelkezésre álljanak a forráshoz jutás és az információhoz való hozzáférés megkönnyítését szolgáló eszközök”

[118] IRENA Coalition for Action (2020), 25. o.

[119] Lásd REScoop.eu: Handbook for investment schemes for REScoop projects. REScoop 20-20-20, 2014. szeptember 1. Elérhető: https://www.rescoop.eu/toolbox/financial-handbook-for-rescoops (2021.04.09)

[120] https://maltai.hu/cikk/hir/3958 (2021.04.07)

befektető vagy partner bevonásával valósulhat meg, amely esetben azonban a közösségi jelleg csökkenhet.[121]

A hitelfinanszírozás a sajáttőke alternatívája, a megfelelő idegen tőke / sajáttőke arány (debt to equity, D/E) kialakításán keresztül. A megújuló projektek banki finanszírozása viszonylagos érettséget ért el ipari méretű zöldmezős napelemberuházások esetében, valamint kisebb mértékben a családi házak tetején lévő háztartási méretű kiserőművek esetében. Egyrészt, az ipari méretű napelemprojektek banki finanszírozása ma már bejáratottnak számít, ezt három-négy bank is végzi,[122] azonban nincsen tapasztalat kifejezetten közösségi jellegű napelem projekt banki finanszírozásáról. A hasonló projektek tapasztalatai alapján a nonprofit kezdeményezések esetén a hitelintézeti gyakorlat jóval nehézkesebb, mint for-profit szervezetek és projektek finanszírozása. Másrészt, a háztartási méretű kiserőművek esetén az állami támogatások ideiglenes szüneteltetésére (pl. MFB 0%-os hitele) a kereskedelmi bankok kifejezetten HMKE létesítését is támogató "zöld" személyi kölcsönök kialakításával reagáltak.[123] A január 1-től elérhető Otthonfelújítási támogatás és kedvezményes hitel konstrukció is felhasználható napelem-létesítésre, erre a kereskedelmi bankok is jellemzően kidolgoztak hitelkonstrukciót.

A hitelintézeti gyakorlatban a társadalmi vállalkozások és nonprofit kezdeményezések szokatlanok, ezért jóval nehezebben és rosszabb feltételekkel jutnak hitelhez mint bejáratott piaci kezdeményezések. Az energiaközösségek banki finanszírozásának hazai tapasztalatai hiányoznak, azonban a Nemzetközi Energia Ügynökség (IRENA) általánosítható nemzetközi tapasztalatai alapján az alábbi akadályozó tényezők kiemelendők.[124] Elsősorban, a közösségi energia projektméret jellemzően kisebb mint a piaci beruházásoké. Másodsorban, az állampolgárok és helyi közösségi kezdeményezések kockázatvállalási hajlandósága jellemzően eltér a profitorientált piaci vállalatokétól. Harmadsorban, a nonprofit működésben a pénzügyi megtérülési szempontokon túl egyéb szociális és fenntarthatósági szempontok is megjelennek. Negyedsorban, az energiaközösségek jellemzően önkéntességen alapuló demokratikus és decentalizált döntéshozatala hosszadalmas és szokatlan egy harmadikfeles finanszírozó számára. A hagyományos banki finanszírozás tekintetében azonban lehetőséget jelenthet a Magyar Nemzeti Bank (MNB) zöld ajánlása a hitelintézetek számára, amely kifejezetten tartalmazza az energiaközösségek támogatásának lehetőségét innovatív finanszírozási megoldásokkal.[125]

---

[121] A tiszabői szociális erőmű projektben a Máltai Szeretetszolgálat partnere az E.ON Hungária Csoport. Forrás: https://www.szocialisnaperomu.hu/peldatlan-osszefogas/ (2021.04.09)

[122] Tudomásunk szerint elsősorban az OTP, Erste, K&H és MKB nyújt zöldmezős napelem-beruházások számára hitelt.

[123] Megemlítendő azonban, hogy ezek a kölcsönök jellemzően 7% fölötti THM-mel rendelkeznek, például az Unicredit Green személyi kölcsön és a Magnet személyi kölcsöne "Zöld hitelcélokra". Forrás: https://www.unicreditbank.hu/hu/maganszemelyek/hitelek/hitelek_szabad_celra/green_kolcson.html (2021.04.07) és https://www.magnetbank.hu/zoldszemelyikolcson (2021.04.07)

[124] Forrás: IRENA Coalition for Action (2020): Stimulating investment in community energy: Broadening the ownership of renewables. International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi. 11-12. o. Elérhető: https://coalition.irena.org/-/media/Files/IRENA/Coalition-for-Action/IRENA_Coalition_Stimulating_Investment_in_Community_Energy_2020.pdf (2020.04.07)

[125] A Magyar Nemzeti Bank 5/2021. (IV.15.) számú ajánlása az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatokról, és a környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítéséről a hitelintézetek tevékenységeiben. 4. o. Elérhető: https://www.mnb.hu/letoltes/5-2021-zold-ajanlas-2.pdf (2021.05.13)

A hagyományos kereskedelmi bankok alternatívái lehetnek a szövetkezeti alapok, etikus és zöldbanki finanszírozás, amelynek hazai jelenléte elenyésző. A gyakorlatban egyelőre nem működik a magát egyedüli hazai "közösségi bankként" jellemző pénzintézetnél az a közösségi betéti és hitel program, amely kifejezetten zöldenergiára is irányul a Helyi Energiatakarékossági Együttműködések Segítése (HETES) Program keretében.[126] Az országban tehát a szövetkezeti, etikus és zöldbanki finanszírozás gyerekcipőben jár, amely megnehezíti az energiaközösségek banki finanszírozását.

Közösségi finanszírozás

A hagyományos finanszírozásnak egyre inkább alternatívája a közösségi finanszírozás. A közösségi adományozás (charity) a nonprofit vállalkozások finanszírozásában növekvő szerepet tölt be, azonban tudomásunk szerint közösségi energia kezdeményezések esetében egyelőre csak marginális mértékben merült fel.[127] A közösségi befektetés (crowd investment) keretében komolyabb finanszírozás gyűjthető össze. Hazánkban for-profit kezdeményezés is kínál ilyen befektetési lehetőséget magánszemélyeknek.[128]
A közösségi befektetés, különösen nonprofit közösségi befektetések esetében, azonban a jelenlegi jogszabályi környezetben zavaros terület. Az egyetlen általunk ismert közösségi finanszírozást célzó hazai nonprofit napelem-beruházási kezdeményezés a jogi nehézségek miatt meghiúsult.[129] A szóba jöhető közösségi beruházási formák közül mikrohitelezés és résztulajdonlás egyaránt jogilag akadályokba ütközhet. Egyfelől, a mikrohitelezés esetén a pénzügyi szolgáltatási tevékenység üzletszerűsége merül fel, ezt ugyanis csak hitelintézet és a pénzügyi vállalkozás végezheti.[130] Másfelől, a résztulajdon-befektetés esetén a nonprofit gazdasági társasági (pl. nonprofit Kft. vagy nonprofit Zrt.) tagok toborzását a nyilvános felhívás tilalma teszi aggályossá.[131]
A közösségi finanszírozás számára számos nemzetközi platform áll rendelkezésre,[132] azonban ezek a megfelelősége a hazai jogszabályi környezetnek nem egyértelmá.[133] A hazai gyakorlatban a platform alapú adománygyűjtés az utóbbi években jelentősen

[126] Bővebb információ: https://www.magnetbank.hu/a-kozossegi-bankrol/informacio-tarsadalmi-szervezeteknek (2021.04.07)
[127] Például a Fényhozók Bakson projekt keretében 656.000 forintot gyűjtöttek össze energiaszegénységben élő roma háztartások számára napelemes világítási rendszerek létesítésére. Bővebb információ: https://adjukossze.hu/adomanygyujtes/fenyhozok-bakson-401 (2021.04.07)
[128] A Sunmoney MLM rendszerben értékesít résztulajdoni csomagokat hazai napelem projektjeiben, bár a társaság pénzügyi tevékenységért felelős központja az Egyesült Arab Emirátusokban található. Bővebb információ: https://sunmoney.com/ (2021.04.07)
[129] A Napenergiaklub Kft. beruházási kísérletéről korábbi ügyvezetője beszélt nyilvánosan a REKK Energy Futures "Új szereplők az energiapiacon: aggregátorok és energiaközösségek" eseményen 2020. november 11-én. Összefoglaló az eseményről: https://rekk.hu/downloads/events/Summary_New_actors_on_the_energy_market.pdf (2021.04.07)
[130] 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról (Hpt.), 7. § (2)
[131] 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.), 3:160. §
[132] A számos általános célú közösségi finanszírozási platform közül kiemelendő a kifejezetten közösségi (megújuló) energia projektek finanszírozására létrejött citizenergy platform a legnagyobb európai energiaközösségek együttműködésében. Elérhető: https://citizenergy.eu/ (2021.04.07)
[133] A kifejezetten megújuló energia beruházásokra irányuló közösségi befektetésre vonatkozó közpolitikai és jogszabályi ajánlásokat fogalmaz meg a CrowFundRES nevű Horizont 2020 projekt elemzése. Bővebben: http://www.crowdfundres.eu/wp-content/uploads/2017/07/CrowdFundRES_-Policy-Recommendations.pdf (2021.04.07)

megerősödött, elsősorban civil kezdeményezések számára[134], a közösségi befektetés terén azonban egyelőre nem tudott sikeres lenni.[135] Az új EU 2020/1503 rendelet az európai közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókról[136] egy éves átmeneti időszak után 2021. november 10-én lép életbe. A szabályozás egységes szabályrendszert fektet le közösségi finanszírozás számára, legyen szó résztulajdonlásról vagy mikrohitelezésről. A befektetők védelme ezáltal megerősítésre kerül a közösségi finanszírozási platformok működésekor, beleértve az információ-közzétételi kötelezettséget, kockázatkezelést és szabályozói felügyeletet.
A hagyományos piaci finanszírozás terén az energiaközösségi kezdeményezések tehát komoly akadályokkal küszködnek, és a közösségi finanszírozás is csak igen korlátozottan kínál alternatívát egyelőre. Várhatóan azonban a megújulóenergia-közösségek megerősödése hazánkban növeli is az ilyen nonprofit kezdeményezések tőkevonzó képességét. Az állami támogatások szerepe ezért is különösen fontos, hogy megerősítse a megújulóenergia-közösségek alternatív finanszírozási lehetőségeit.

Állami támogatások, pályázatok

Megújuló támogatási rendszerekben részvétel

A megújuló energia állami támogatása komoly lehetőségeket nyit meg a megújulóenergia-közösségek számára is. A 2000-es évek Németországában, például, a kötelező átvételi rendszer megjelenése az energiaközösségek és egyéb állampolgári energia projektek hatalmas térhódítását eredményezte.[137] A kiszámítható kötelező átvételi rendszerek felváltása aukciókkal azonban az EU számos országában a közösségi energia megtorpanásával járt az állampolgári kezdeményezések piaci vállalatoktól eltérő kockázati profilja és projektmenedzsment kapacitása következtében.[138] A megújuló energia támogatás eltolódása az aukciók irányába, mint például a hazai METÁR, komoly akadályt jelent az energiaközösségek számára.[139] Ez rámutat arra, hogy kulcsfontosságú a megújuló energia állami támogatási rendszerének nem csupán elérhetővé tétele az energiaközösségek számára, hanem azok kidolgozása és lebonyolítása során kifejezetten a közösségi és állampolgári megújuló energia beruházó szempontjainak figyelembevétele.
A hazai Megújuló Támogatási Rendszer (METÁR) egy technológiafüggetlen aukciós prémium támogatási rendszer két méretkategóriában. Az energiaközösségi projektek

[134] A legismertebb hazai adománygyűjtő platform a NIOK adjukössze.hu platformja. Elérhetőség: https://adjukossze.hu/ (2021.04.07)
[135] A tőkeportál.hu sokéves működése alatt is viszonylag kevés pénzt tudott becsatornázni elsősorban for-profit vállakozásokba. Elérhetőség: https://tokeportal.hu/ (2021.04.07)
[136] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1503 Rendelete (2020. október 7.) az európai közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókról, valamint az (EU) 2017/1129 rendelet és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról. Elérhető: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1503&from=EN (2021.04.07)
[137] IRENA Coalition for Action (2020), 29. o.
[138] Forrás: Sean Sweeney, John Treat és Irene HongPing Shen: Transition in Trouble? The Rise and Fall of “Community Energy” in Europe. TUED Working Paper #13. 2020. Március. Elérhető: http://unionsforenergydemocracy.org/tued-wp13-transition-in-trouble/ (2020.04.07)
[139] Lásd Friends of the Earth Europe: Barriers and Threats to the People-owned Energy Revolution. 2021. május, 5. o. Elérhető: https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2021/05/FOEE_barriers_and_threats.pdf (2021.06.01)

számára inkább releváns kis kategóriában (0,3-1 MW) legutóbb összesen 50 GWh kapacitásra lehetett pályázni 200 millió forint támogatási korláttal, szemben a nagy kategória (1-20 MW) 200 GWh kapacitásával 250 millió forint értékhatárával.[140] A legutóbbi pályázati kiírási körben a kis kategóriában háromszoros túljelentkezésnél 30 projekt nyert, kizárólag napelem beruházások, döntően alulról súrolva az 1 MW-os felső limitet, 22,35 Ft/kWh átlagáron.[141]

A tagállamoknak a támogatási rendszerek kialakításakor figyelembe kell venniük a megújulóenergia-közösségek sajátosságait a RED II (22. cikk (7)) értelmében.[142] Az irányelv egyértelműsíti, hogy a tulajdonosi szerkezet és egyéb sajátosságok jelentette hátrányok kiegyenlítése érdekében a megújulóenergia-közösségeknek azonos esélyeket kell biztosítani, például egy megújuló energia aukciók esetében (RED II, (71)).[143] Sőt, a támogatási rendszerek kialakítása során a megújulóenergia-közösségekre testreszabott ajánlattételi kritériumokat kell meghatározni, valamint a részvételt elősegítő célzott tájékoztatást, technikai és pénzügyi támogatást, csökkentett adminisztratív terheket (RED II, (26)).[144]

Az energiaközösségek számára azért lehetőséget jelent egy új kategória bevezetése a METÁR pályázatoknál, amely kizárólag (megújuló) energiaközösségek számára elérhető vagy kifejezett kötelezettségekkel társul a helyi állampolgárok bevonására. Az energiaközösségek számára való “kerékpársáv” kialakításában kiemelten megjelenhetnének az energiaközösségek működésének és tőkevonzó képességének korábban bemutatott sajátosságai. Nemzetközi példaként hasznosíthatóak az ír Renewable Electricity Support Scheme (RESS) megújuló aukciós rendszer tapasztalatai.[145] A RESS közösségi kategóriájában csak egy egyértelmű energiaközösségi feltételrendszernek megfelelő projektek indulhatnak, 0,5-5 MW közötti beépített kapacitással. Megemlítendő továbbá, hogy “rendes” kategóriákban nyertes szél- és naperőmű projektek esetében is kötelező 2€/MWh értékű hozzájárulás a helyi közösségekhez.

Továbbá megemlíthető a társadalmi vállalkozások támogatása, beleértve energiaközösségeket is, a megújuló támogatási rendszerekben való részvétel elősegítésén túl. A EaSI Guarantee Instrument például EU forrásból (EU Programme for Employment and

---

[140] Forrás: http://www.mekh.hu/2021-aprilisi-metar-palyazati-kiiras-kozzetetele (2021.08.25)
[141] MEKH: Az Értékelő Bizottság összefoglaló értékelése a 2020. július 15-én kiírt METÁR pályázatról. 2021. január 13. http://www.mekh.hu/download/5/a8/e0000/metar_2020_osszefoglalo_ertekeles.pdf (2021.04.08)
[142] “A tagállamok a támogatási rendszerek kialakításakor az EUMSZ 107. és 108. cikkének sérelme nélkül figyelembe veszik a megújulóenergia-közösségek sajátosságait, hogy azok a többi piaci szereplőre vonatkozó feltételekkel azonos feltételek mellett versenyezhessenek támogatásért.”
[143] “A helyi megújulóenergia-közösségek sajátos jellemzői – méretük, tulajdonosi szerkezetük és projektjeik száma – akadályozhatják őket abban, hogy a nagy szereplőkkel, azaz a nagyobb volumenű projektekkel és portfóliókkal megjelenő versenytársakkal szemben azonos esélyekkel lépjenek fel.”
[144] “A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a megújulóenergia-közösségek a nagy résztvevőkkel egyenlő feltételek mellett vehessenek részt a rendelkezésre álló támogatási rendszerekben. A tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy e célból intézkedéseket foganatosítsanak, többek között tájékoztatást, továbbá technikai és pénzügyi támogatást nyújtsanak, csökkentsék az adminisztratív terheket, a közösséget előtérbe helyező ajánlattételi kritériumokat alkalmazzanak, testre szabott ajánlattételi időszakokat határozzanak meg a megújulóenergia-közösségek számára, valamint e közösségeknek közvetlen támogatást nyújtsanak, amennyiben megfelelnek a kis létesítményekre vonatkozó követelményeknek.”
[145] Bővebb információ: https://www.seai.ie/community-energy/ress/ (2021.04.08)

Social Innovation - EaSI)[146] nyújt kedvezményes hitelt társadalmi vállalkozások számára, amelynek hazánkban az Erste Bank[147] a pénzügyi közvetítője. Számos országban vannak kifejezetten társadalmi vállalkozások támogatását célzó állami programok, például az azok tagjai számára adókedvezményeket nyújtó brit SEIS (Seed Enterprise Investment Scheme) és EIS (Enterprise Investment Scheme) támogatási keretek.

Célzott energiaközösségi támogatások

Az első célzott hazai energiaközösségi támogatás eredménye idén született meg. Az "Energiaközösségek kialakítását és működését támogató mintaprojekt megvalósítása" (2020-3.1.4-ZFR-EKM)[148] pályázatban 2 milliárd forint támogatás került kiosztásra összesen hét projekt számára.[149] A kétlépcsős pályázat innovatív energiaközösségi mintaprojektek kialakítását tűzte ki célul, szabályozási homokozót is kínálva az alakuló jogszabályi keretrendszernek. A pályázat komoly előrelépést jelent hazánkban a közösségi energia számára, egyszerre kínálva finanszírozást az induló energiaközösségi kezdeményezések üzleti modelljének kialakítására[150] és lehetőséget a megfelelő jogszabályi keretek alakítására. A pályázat egy komoly első lépésnek tekinthető a hazai energiaközösségi ökoszisztéma kialakítása, egy közös tanulási folyamat elindítása irányába.

Az energiaközösségek célzott állami támogatása különböző formákban valósulhat meg, mint például vissza nem térítendő támogatás, kedvezményes hitel, feltöltődő kölcsönalap (*revolving fund*) és adókedvezmények.[151] A 2021-2027 időszakban elérhető uniós támogatások jó lehetőséget kínálnak az energiaközösségek célzott támogatására, elsősorban vissza nem térítendő támogatások formájában. Az elérhető EU források közül kiemelendők a Kohéziós Alapok (21,7 mrd euró), a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (6,3 mrd euró), az ETS értékesítési bevétel (1,6 mrd euró), a Méltányos Átállást Támogató Alap (0,2 mrd euró) és Modernizációs Alap (0,3 mrd euró), amelyek alább kerülnek elemzésre.[152]

---

[146] Bővebb információ: https://www.eif.org/what_we_do/microfinance/easi/easi-guarantee-instrument/index.htm (2021.04.09)
[147] Bővebb információ: https://www.erstebank.hu/hu/ebh-business/social-banking (2021.04.09)
[148] Az egyik nyertes projektkonzorcium lényegében átfed a tanulmányt jegyző szervezetekkel ("Közösségi Energia Szolgáltató (KESZ) létrehozása és működtetése", 2020-3.1.4-ZFR-EKM-2020-00013). Bővebb információ: https://nkfih.gov.hu/palyazoknak/egyeb-tamogatas/energiakozossegek-kialakitasat-mukodeset-tamogato-mintaprojekt-megvalositasa-2020-314-zfr-ekm/palyazati-felhivas (2021.04.09)
[149] Forrás: https://nkfih.gov.hu/palyazoknak/egyeb-tamogatas/energiakozossegek (2021.04.09)
[150] Megjegyzendő azonban, hogy a nyertes pályázók körében is szerepeltek olyan for-profit piaci cégek, amelyek esetében kétséges, hogy az energiaközösségek és megújulóenergia-közösségek irányelvi definíciójában szereplő rendelkezések a tagságról, az irányításról és a nonprofit működésről kétségeket ébresztenek.
[151] Lásd IRENA Coalition for Action (2020), 17. o.
[152] Forrás: Európai Bizottság: Magyarország végleges nemzeti energia- és klímatervének értékelése. Bizottsági Szolgálati Munkadokumentum, I. melléklet. 2020. október 14. Elérhető: https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/staff_working_document_assessment_necp_hungary_hu.pdf (2021.04.08)

A Kohéziós Alapok és más EU-s fejlesztési források felhasználása az Operatív Programok (OP) keretében zajlik.[153] A Partnerségi Megállapodás 2. szakpolitikai célkitűzése (Zöldebb, karbonszegény és ellenálló Európa) kifejezetten célozza a "megújulóenergia-alapú közösségi áram- és hőtermelést" a tervezett beavatkozások, támogatandó fejlesztések között.[154]

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz) tervezetében a helyi energiaközösségek új beruházási területként jelennek meg a prioritásokon belül.[155] Ehhez illeszkedik a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz), amely az önkormányzatok bevonását célozza az energiaközösségekbe.[156] Az Operatív Programok tervezete hangsúlyosan foglalkozik a megújuló energiák ösztönzésével, kiemelten az energiaközösségek támogatásával az áram- és hőtermelés terén, elsősorban a saját fogyasztás kiváltására, illeszkedve az energiahatékonysági célokhoz.[157] Az áramtermelés terén az energiaközösségek ösztönzése egyaránt fog történni vissza nem térítendő (VNT), illetve visszatérítendő (VT) támogatásokkal.[158] Ez elsősorban közösségi napelemtermelést jelent például rekultivált területeken.[159] Az energiaközösségi hőtermelés, a "közösségi fűtőművek" terén a geotermikus energia kiaknázása mellett megjelenik a származékos hő, biomassza és biogáz felhasználása is .[160] A helyi adottságokhoz illeszkedő energiaforrások között említésre kerül a nap, biomassza, biogáz, és geotermális.[161]

Az önkormányzatok energiaközösségi projektekben való részvételét, a lakosság és kis- és középvállalkozások mellett, kifejezetten célozzák az Operatív Programok.[162] Ennél továbbmenve, "az energiaközösségek esetében az egyes OP-k forrásaiból közösen, integrált program keretében kiírt felhívásokban lennének támogathatóak önkormányzati szereplők, vállalatok, lakosság, közintézmények konzorciumai." (KEHOP Plusz, 62. o.). A "támogatásban részesített megújulóenergia- közösségek száma" mint kimeneti mutató 237 db 2024-ig és 445 db 2027-ig.[163] Továbbá a Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz) "Hi-tech és zöld átállás prioritás" területén megjelenik a közösségi energia kezdeményezések digitalizációjának elősegítése is, de a konkrét eszközök és "az intelligens energiarendszert használó energiaközösségek" mutatójához tartozó célszám egyelőre nem

---

[153] Community Power Coalition: Financing Community Energy - Putting Local Energy Transition and Community
Resilience at the Heart of the Green Recovery. 2021. Május. Elérhető https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2021/05/Financing_Community_Energy.pdf (2021.06.02)

[154] Magyarország partnerségi megállapodása a 2021-2027 időszakra vonatkozó kohéziós források felhasználásáról. Tervezet. 2021. február 5. 16. o. Elérhető: https://www.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=1091901 (2021.04.09)

[155] Forrás: Innovációs és Technológiai Minisztérium: Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz - KEHOP Plusz 2021-2027. Tervezet 1.0. 2021. március 9., 4. O. Elérhető: https://www.palyazat.gov.hu/kornyezeti_es_energiahatekonysagi_operativ_program_plusz# (2021.04.09)

[156] Forrás: Pénzügyminisztérium: Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz - TOP Plusz 4.0 2021-2027. Tervezet 4.0 verzó. 2021. március 30. Elérhető: https://www.palyazat.gov.hu/terulet_es_telepulesfejlesztesi_operativ_program_plusz# (2021.04.09)

[157] Lásd KEHOP Plusz (2021), ibid, 13. o.

[158] Lásd KEHOP Plusz (2021), ibid, 62. o.

[159] Lásd KEHOP Plusz (2021), ibid, 47. o.

[160] Lásd KEHOP Plusz (2021), ibid, 18., 60. és 62. o.; TOP Plusz (2021), ibid, 70. o.

[161] Lásd KEHOP Plusz (2021), ibid, 17. o.

[162] Lásd KEHOP Plusz (2021), ibid,18. és 62. o.; TOP Plusz (2021), ibid, 53. o.)

[163] Lásd KEHOP Plusz (2021), ibid, 64. o.

ismertek.[164] A kezdeményezés elismeréseként az MTVSZ a Klíma Akcióhálózat EU Cash Awards kampányában jó fejlesztési programként jelölte meg a regionális fejlesztésben a megújuló energia-közösségek támogatását Magyarországon, különösen az integrált pályázati felhívásokon keresztül együttműködések segítését.[165] Az Operatív Programok végleges verziói és a konkrét pályázati kiírások a tanulmány írásakor még nem ismertek.

A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (HET, RRF)[166] a COVID-19 válság kedvezőtlen hatásainak és következményeinek kezelésére szolgáló eszköz, amely az Európai Helyreállítási Terv részeként került kialakításra. Hazánk egyelőre a 2511 mrd forint vissza nem térítendő támogatás lehívására adott be tervet, amelyet a Bizottság még nem fogadott el, a 3384 mrd forintos kedvezményes hitel lehetőségével egyelőre nem él.
A HET "F" komponense (Energia - Zöld átállás) keretében a "Lakossági napelemes rendszerek támogatása és fűtési rendszerek elektrifikálása napelemes rendszerekkel kombinálva" beruházásra közel 159 mrd Ft van előirányozva, a nettó bekerülési költségre vetítve 100%-os intenzitással, összhangban az Operatív Programok vállalásaival.[167] Ez döntően lakossági HMKE rendszerek és hőszivattyúk telepítését jelenti. Az energiaközösségek megjelennek a kapcsolódó reformok között, elsősorban a jogszabályi keretek kialakításán (elsősorban a RED II transzpozíciója) és a támogatási tartalmak és irányok kialakításán keresztül, egyeztetve szakmai szervezetekkel.[168] Az energiaközösségek támogatása a helyreállítás során komoly multiplikátor-hatásokat jelenthet a helyi gazdaságfejlesztésben.[169]
A HET „C" komponens (Felzárkózó települések) megjelenik Közösségi megújuló energiatermelés és felhasználás beruházás projekt. A projekt a Magyar Máltai Szeretetszolgálat (MMSZ) koordinációjával zajlana, a korábbi tervezet alapján 11,5 mrd Ft költségvetéssel.[170] A szociális naperőművek 300 hátrányos helyzetű településen kerülnek kialakításra összesen 25.000 kWp kapacitással 2025-ig, a korábban említett tiszaböi mintaprojekt mintájára. A beruházási projekt "megújuló közösségi energia" néven szerepel, de egyelőre nem látható helyi részvétel hogyan valósul meg a napelemek és előrefizetős

[164] DIMOP Plusz, 2021.05.17., 57. o. Elérhető: https://www.palyazat.gov.hu/digitalis_megujulas_operativ_program_plusz# (2021.05.27)
[165] Forrás: https://mtvsz.hu/hirek/2021/04/on-is-szavazhat-ki-nyeri-a-jo-a-javitando-es-a-karos-unios-fejlesztesi-program-dijat (2020.04.08)
[166] Bővebb információ: https://www.palyazat.gov.hu/helyreallitasi-es-ellenallokepessegi-eszkoz-rrf (2021.08.26)
Különösen lásd Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve (HET), 2021. májusi (HET_Hungary_0517.pdf) és augusztusi (Final_HET_Hungary_20210702.pdf) verziói.

[167] Lásd HET (2021. aug.), ibid, 208. o
[168] Lásd HET (2021 aug.), ibid, 220-221. o.
[169] Bővebb információ: A közösségi energia szerepe a covid-válságból való gazdasági helyreállításban
Az APERe – Megújuló energiákat népszerűsítő szövetség 2020.05.05-i anyagának kivonata.
Elérhető: https://mtvsz.hu/uploads/files/Kozossegi_energia_helyi_gazdasag_fejlesztesi_hatasai_Vallonia2020.pdf (2021.04.10)
[170] Lásd HET (2021. máj.), ibid, 118. o.

mérők telepítése során. Vállalás történt jogszabályi javaslatok megfogalmazása az energiaközösségekre vonatkozóan 2023-ig.[171]

A Méltányos Átállást Támogató Alap (MÁTA/JTF) hazai felhasználása a szénkivezetéssel érintett Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyékre koncentrál. Ezeken a területeken a térségspecifikus gazdaságélénkítő fejlesztések keretében megfontolandó a megújulóenergia-közösségek támogatása a lakossági szilárd fosszilis tüzelés kiváltása érdekében, különösen az alacsony jövedelmű háztartások esetében.

Az ETS európai széndioxid kibocsátási rendszer kvótáinak értékesítési bevételét a tagországok az állami támogatások formájában kapcsolódó célokra, például megújuló forrású termelés fejlesztésére fordíthatják. Hazánkban a Zöldgazdaság Finanszírozási Rendszer (ZFR) keretében több ilyen pályázat is kiírásra került 2020 óta, beleértve a korábban említett energiaközösségi pályázatot (2020-3.1.4-ZFR-EKM). A lebonyolítást az NKFIH, míg a forrást és a pályázatok értékelését az ITM végzi. A ZFR nagyon jó lehetőséget biztosít a korábbihoz hasonló innovatív energiaközösségi mintaprojektek rendszeres támogatására. Az új energiaközösségi projektötletek és kezdeményezések létrehozásának támogatása kiváló komplementere lehet a megvalósult energiaközösségi üzleti modellek működésének támogatásával más pályázati forrásokon keresztül (pl. RRF, OP, METÁR közösségi kategória).
Az ETS kvótabevételekből finanszírozott Modernizációs Alap támogatja a villamosenergia-ágazat és tágabban az energetikai rendszerek korszerűsítését tíz alacsonyabb jövedelmű tagállamban, beleértve hazánkat is. A Modernizációs Alap kiosztásának első körében, 2021. nyarán, a Bizottság kiemelt beruházásként 11,4 millió eurót ítélt oda “energiaközösségek fejlesztésére” a hazai beterjesztés alapján. Az 2021-2023 idszakra szóló támogatás az energiaközösségek mellett független aggregátorok létrehozását is célozza kiegészítve fejlesztésekkel a megújuló energia, EV töltési infrastrukúta és energiatárolás terén.[172] A pontos beterjesztés és a pénz felhasználásának konkrétumai egyelőre nem ismertek. A későbbi kiosztási körök során hazánk számára lehetőség egy energiaközösségeket támogató alap és ügynökség létrehozása a zöld és társadalmilag igazságos átmenet támogatása jegyében.

Egy olyan hosszútávú támogatási rendszer létrehozása alapvető az energiaközösségek számára, amely túlmegy az aktuálisan elérhető uniós vagy egyéb pályázati források felhasználásán. Az EU számos tagországában áll rendelkezésre támogatási keret kifejezetten közösségi energia kezdeményezések számára (pl. Dánia, Írország, Hollandia).[173] A skót CARES (Community and Renewable Energy Scheme) program egy hazánkban is megvalósítható jó gyakorlat.[174] A CARES a pénzügyi támogatásokat a különböző érettségű kezdeményezésekre szabja. A lehetőségteremtő támogatás (enablement grant), például, az előkészítő tanulmányokat és helyi társadalmi egyeztetéseket segíti, míg a fejlesztési

[171] Lásd HET (2021. aug.), ibid, 119. o.
[172] Lásd “Modernisation Fund - EIB Confirmation of Priority Investment, ref. MF 2021-1 HU 0-001” c. dokumentum. Elérhető: https://modernisationfund.eu/wp-content/uploads/2021/07/03-AA-010698-PICONFIRM-2021-06-07-MF-2021-1-HU-0-001.pdf (2021.08.25).
[173] REScoop 51. o.
[174] Bővebb információ: https://www.localenergy.scot/

támogatás (development funding) innovatív projektek kidolgozását és engedélyeztetését, a tőketámogatás (capital funding) pedig az érett energiaközösségek beruházási költségeihez járul hozzá.[175] A CARES a pénzügyi támogatáson túl pénzügyi és műszaki tanácsadással, mentorálással, információs anyagokkal is támogatja a helyi közösségi energiakezdeményezéseket. A CARES alapot egy pályázás útján kiválasztott nonprofit konzorcium menedzseli Local Energy Scotland néven.[176]

Társadalmi-gazdasági akadályok és lehetőségek

Gazdasági-társadalmi helyzet - Energiaszegénység és helyi fejlesztés

A közösségi energia lehetőséget kínál a társadalmi felzárkózásra, kiemelten a kiszolgáltatott gazdasági-társadalmi helyzetű háztartások bevonására az energiaközösségekbe az energiaszegénység csökkentése érdekében. Az energiaszegénység hangsúlyosan megjelenik a RED II a megújuló energiaközösségek esetében, különös tekintettel az együttesen eljáró termelő-fogyasztókra vonatkoztatva.[177]

Az alacsony jövedelmű háztartások és energiaszegénység meghatározása és a hatékony közpolitikai eszközök megtalálása tagállami feladat. Magyarország Nemzeti Energia- és Klímatervében (NEKT)[178] az energiaszegénység számára kiútként jelenik meg “háztáji” energiatermelés, vagyis az egyéni és kollektív termelő-fogyasztók szerepe, de a megújulóenergia-közösségek nem kerülnek explicit módon említésre ellentétben más tagországok elfogadott NEKT-jeivel.[179]

A hazai szórványosan meglévő közösségi energia kezdeményezések is leginkább kiszolgáltatott helyzetben honfitársainkat célozzák. Több jelenlegi példa van kifejezetten energiaszegénységben élők számára közösségi napelem beruházásokra.[180] A szociális célú energiaközösségek számára kulcsfontosságú, hogy az azokban való részvétellel a fogyasztók ne veszítsék el jogosítványaikat, mindenekelőtt a védendő fogyasztó státuszt.

Az EU országok legjobb gyakorlatai példákkal szolgálnak, hogy hogyan lehet az energiaszegénységet a megújulóenergia-közösségeken keresztül csökkenteni. Számos EU tagországban a megújulóenergia-közösségek fontos közpolitikai szerepet töltenek be az energiaszegénység mérséklésében, különösen a mediterrán országokban a pénzügyi válság után kibontakozó energiaközösségek. Görögországban például az energiaközösség mint

---

[175] Bővebb információ: https://www.localenergy.scot/funding/

[176] Lásd https://www.localenergy.scot/news-and-events/2021/march-2021/local-energy-scotland-awarded-contract-to-manage-scottish-government-s-community-and-renewable-energy-scheme-cares/

[177] Lásd RED II indoklás (67): “Az együttesen eljáró termelő-fogyasztók lehetőségeinek bővítése arra is lehetőséget nyújt a megújulóenergia-közösségek számára, hogy a háztartások szintjén javítsák az energiahatékonyságot, és csökkentett fogyasztás és alacsonyabb ellátási díjak révén segítsék az energiaszegénység elleni küzdelmet. A tagállamoknak megfelelően meg kell ragadniuk ezt a lehetőséget, többek között annak értékelése révén, hogy lehetővé tudják-e tenni az olyan háztartások részvételét, amelyek egyébként nem lennének képesek részt venni, ideértve a kiszolgáltatott helyzetű fogyasztókat és bérlőket is.”

[178] ITM: Nemzeti Energia- és Klímaterv. https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/hu_final_necp_main_hu.pdf (2021.04.06)

[179] Lásd REScoop 49. o.

[180] Lásd a korábban említett tiszabői szociális napelem projekt és a barcsi Fényhozók kezdeményezés.

jogi forma meghatározása kifejezetten kitér az energiaszegénység kezelésének célkitűzésére és az egyszerűsítésekre az energiaszegénységben élők számára a megújuló forrásból származó energia szolgáltatásakor.[181] További lehetőséget jelent az állami támogatás és ösztönzők kialakítása a kiszolgáltatott háztartások bevonására a megújulóenergia-közösségekben.

A helyi fejlesztésben közvetlen energiaszegénységi hasznokon túl a beruházásoknak tágabb pozitív szociális-gazdasági hatásai is lehetnek. A tervezés, kivitelezés, építés maga – megfelelő előkészítés és természetesen szerencsés adottságok esetén – lehetőséget adhat helyi vállalkozások, szakemberek bevonására egyes fázisokban. Ez elősegítheti a helyi szaktudás fejlesztését, a szakemberképzést és a tudásanyag alsajátítását, ami a jövőben hasonló környékbeli beruházások megvalósításában segíthet.

Szintén fontos elem a működtetés gazdasági lába – a tulajdonosként működő közösség maga dönt arról, hogy a közösségi megújulóenergia-beruházás gazdasági értékét hogyan hasznosítja. Ez lehet a megtermelt energia által kiváltott rezsiköltség értéke, vagy a saját fogyasztáson túlmutató termelés esetén a pénzügyi bevételek elosztása (ezt nagyban segítené, ha a megújulóenergia-közösségek is részt vehetnének a METÁR-rendszerben, a fenti javaslat értelmében). Ebben a folyamatban kifejezetten fontos, hogy a közösségek a gazdasági értéket valóban helyi, demokratikusan kiválasztott, közösségi tervezéssel előkészített társadalmi fejlesztésekre fordítsák. Ebben az önkormányzatok, helyi intézmények és a tanácsadói hálózatok fontos segítséget nyújthatnak (úgy az előkészítésben, mint a végrehajtásban, hiszen a megújulóenergia-közösség nem feltétlen alkalmas és képes az általa legjobbnak tartott beruházások lemenedzselésére is a finanszírozás mellett).

Kulturális attitűdök

Az energiaközösségek működésében a szövetkezeti alapelvek jellemzően vezérfonalul szolgálnak.[182] Számos európai energiaközösség kifejezetten szövetkezeti formában működik, vagy legalábbis magáénak vallja a fenti elveket, még ha az adott tagállami jogi lehetőségeihez igazítva más formában is működik. Hazánkban azonban – más posztszocialista országokhoz hasonlóan – a szövetkezetiségnek terhes öröksége van. A szocialista pártállami hierarchiába illeszkedő termelőszövetkezeteknek és más szövetkezeteknek nevezett formációknak azonban nem sok köze volt az alulról szerveződő, gazdasági demokrácián alapuló szövetkezeti működéshez. A szövetkezetiség ezért itthon sok esetben negatív konnotációval társul, bár ez a fiatalabb generációkban egyre inkább eltűnik.

A szövetkezetiség problémája azonban túlmutat az elnevezésen. A pártállami paternalizmus, az individualizálódás, piaci kiszolgáltatottság mintái rendszereken átívelően

[181] Lásd REScoop 49. o.

[182] A nemzetközi szövetkezeti alapelvek a következők a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége 1995-ben, Manchesterben elfogadott állásfoglalása alapján:

1. Önkéntes és nyitott tagság
2. Demokratikus tagi ellenőrzés
3. A tagok gazdasági részvétele
4. Autonómia és függetlenség
5. Oktatás, képzés és tájékoztatás
6. Szövetkezetek közötti együttműködés
7. Közösségi felelősség

hatottak az önszerveződés, a társadalmi bizalom és kooperáció ellenében. Az együttműködés nehézségei ezért a hazai meglévő vagy hamvába holt energiaközösségi kezdeményezések számára egyaránt akadályt jelentenek. A lehetőségek szempontjából azonban az energiaközösségek megerősödése pozitívan hathat vissza a társadalmi önszerveződésre és bizalomra.

Az energiaközösségek beágyazottságának hiánya az energiaszektor szakmai közössége szintjén is megmutatkozik, már a koncepció definíciójánál is. Az energiaközösségeket visszatérően azonosítják a kollektív önfogyasztással (együttesen eljáró termelő-fogyasztókkal), az energiamegosztással, az aggregátorokkal, mikrohálózatokkal. A probléma nem országspecifikus[183], de hazánkban nemzetközi összehasonlításban is szembetűnő. A végleges NEKT-ben, például, visszatérően keveredik az aggregátor és az energiaközösség fogalma.[184] Más esetben a kollektív termelés-fogyasztás van azonosítva az energiaközösséggel.[185] Az energiaközösség azonban mindenekelőtt demokratikus és nonprofit szervezeti működést jelent, amely eltér a for-profit piaci működéstől. Egy energiaközösség számos üzleti modellben működhet, különböző energiapiaci és egyéb tevékenységet lefedve, legyen szó közösségi tulajdonú napelem-beruházásról, nonprofit zöld áramszolgáltatóról, vagy éppen települési energiamegosztó hálózatról.

A fenti akadályok tükrében különös jelentőséggel bír az energiaközösségek megfelelő definiálása a jogszabályokban és közpolitikai dokumentumokban, valamint a széles nyilvánosságban. Az utóbbi téren komoly potenciállal kecsegtetnek a következő szakaszban ismertetett tájékoztatási és képzési lehetőségek az állami hivatalok, önkormányzatok és az érdeklődő lakosság és társadalmi szervezetek számára.

Információs és képességbeli akadályok és lehetőségek

A megújulóenergia-közösségek alakulásának az egyik legfőbb akadálya az állampolgárok és önkormányzatok ismereteinek hiánya és projektmenedzsment-képességének korlátai. Az energiapiac működéséről és kifejezetten a közösségi energiáról szembetűnő ismerethiány van. Ezen túlmenően, az energiaszektorban való tevékenykedés részletekbe menő műszaki, jogi és pénzügyi ismereteket igényel, amely az itthon jogszabályi és megvalósítási téren egyaránt gyerekcipőben lévő energiaközösségi működés esetén különösen hangsúlyos.

A megújulóenergia-közösségek fejlesztését támogató keretrendszerben ennélfogva fontos szerepet kell betöltenie az információhoz jutás megkönnyítésének.[186] A RED II ezen túlmenően is komoly tájékoztatási és képzési követelményeket fogalmaz meg.[187] Az

[183] Lásd 1.9.2. Avoiding confusion between energy communities and other activities covered in the CEP in REScoop & Client Earth (2021), ibid., 40-41. o.

[184] Lásd “A megújuló energiatermelésen alapuló aggregáció sajátos formáját jelentik a helyi energiaközösségek.” (NEKT, 68. o.); “független aggregátorok (melyek sajátos formáját jelentik az energiaközösségek)” (NEKT, 68. o.)

[185] “Magyarország ösztönözni fogja azokat a kezdeményezéseket, amelyek biztosítják, hogy a villamos energiát a fogyasztók helyben használják fel. Ezen a téren az energiaközösségek kialakításának a támogatása a legfőbb feladat: a szabályozásban értelmezhetővé kell tenni az energiaközösséget, mint külön fogyasztói-termelői egységet, mint elszámolási alanyt.” (NEKT, 86. o.) és “Szabályozási oldalon értelmezhetővé kell tenni az energiaközösséget, mint külön fogyasztói-termelői fogalmat, elszámolási alanyt.” (NEKT, 144. o.)

[186] Lásd RED II, 22. cikk (4) g)

[187] A RED II Tájékoztatásról és képzésről szóló cikke (18. cikk, (1)-(6)):

ismeretterjesztés, iránymutatás és képzés az állampolgárok részére a jogi lehetőségeken túl a műszaki és pénzügyi kérdésekre is ki kell terjedjen. Az EU több tagországában a fenti követelményeket az engedélyezési egyablakos rendszerhez illeszkedve valósították meg az illetékes energiahatóságoknál vagy kifejezetten erre szakosodott ügynökséget létrehozva.

Tanácsadás lakosság, vállalatok és civil szervezetek számára

Hazánkban most kezdtek megjelenni az első energetikai tanácsadó központok, elsősorban épületenergetikára és energiahatékony lakásfelújításokra koncentrálva. Mindenekelőtt a 2017-ben indult Nemzeti Energetikusi Hálózat (NEH) nyújt energiahatékonysági tanácsadást elsősorban közintézmények (önkormányzatok) és vállalkozások számára , de a lakosságnak is elérhető módon.[188] Az erre kijelölt 76 kormányhivatalban lévő energetikus szakértők elsősorban önkormányzatokkal, közintézményekkel működnek együtt. A közintézményi épületek üzemeltetőinek ötévente kötelező energiamegtakarítási intézkedési terv készítése, valamint beszámolás évente annak teljesítéséről és a használók energiahatékonysági szemléletformálásáról a területileg illetékes NEH iroda felé.[189] Emellett az első önkormányzati[190] és civil energetikai tanácsadó irodák[191] is kinyíltak a helyi lakosság és vállalkozások számára. Továbbá a “napelem-boom” keretében a napelem-kivitelező cégek is intenzív információs kampányba kezdtek a HMKE beruházások folyamatáról, az elérhető napelem-típusokról, a lehetséges megtérülésekről és lakossági pályázati lehetőségekről.[192]

“(1) A tagállamok biztosítják, hogy a támogatási intézkedésekkel kapcsolatos információk eljussanak valamennyi érintett szereplőhöz, például a fogyasztókhoz, ideértve az alacsony jövedelmű, kiszolgáltatott fogyasztókat, a termelő-fogyasztókat és a megújulóenergia-közösségeket is, a fűtő-, hűtő- és villamosenergia-berendezések és -rendszerek építőihez, üzembe helyezőihez, építészeihez és szolgáltatóihoz, valamint a megújuló energiával működtethető járművek és intelligens közlekedési rendszerek szolgáltatóihoz.”
“(6) A tagállamok adott esetben a helyi és regionális hatóságok közreműködésével megfelelő tájékoztató, ismeretterjesztő, iránymutatást nyújtó illetve képzési programokat dolgoznak ki a polgároknak jogaik aktív felhasználóként való gyakorlásának módjáról és a megújuló forrásokból származó energia – többek közt saját megújulóenergia-ellátás révén vagy megújulóenergia-közösségek keretében történő – előállításával és használatával kapcsolatos, műszaki és pénzügyi szempontokat is érintő előnyökről és gyakorlati kérdésekről való tájékoztatása érdekében.”

[188] Bővebb információ: https://energiaklub.hu/files/news/Nemzeti%20Energetikusi%20H%C3%A1l%C3%B3zat_20180926.pdf (2021.04.15)

[189] Bővebb információ: https://www.enhat.mekh.hu/kozintezmenyek (2020.04.15)

[190] Az első ilyen iroda a Zuglói Energiahatékonysági Tanácsadó Iroda (ZETI) volt 2016-ban. Forrás: https://www.zuglo.hu/dijmentes-energiahatekonysagi-tanacsadas-keruletunk-lakoinak/ (2021.04.14) Továbbá hasonló önkormányzati tervek vannak budaörsi és a fővárosi önkormányzatok részéről. Forrás: https://mehi.hu/hir/egy-even-belul-ket-felujitasi-tanacsado-iroda-nyilik-magyarorszagon (2021.04.04)

[191] A RenoPont Energetikai Otthonfelújítási Központ nagykanizsai irodájának tesztüzeme a napokban kezdődött, a második iroda várhatóan Budapesten nyílik a RenoHub H2020 projekt keretében. Forrás: https://renopont.hu/ (2021.04.14)

[192] Ezek az információk a legtöbb napelem-beruházó honlapján elérhetők, ezentúl számos magyar nyelvű webinárium is található az interneten, akár több tízezres nézettséggel.

A Nemzetközi Megújulóenergia Ügynökség (IRENA) javasolja az egyablakos ügyintézés mellett egy dedikáltan a közösségi energiával foglalkozó nemzeti ügynökség létrehozását, mint kormányzati intézmény vagy nonprofit szervezet.[193] A REScoop transzpozíciós útmutatója is kitér az országos és helyi információs pontok létrehozására, hogy az állampolgárok számára információkat nyújtson és segítse a megújulóenergia-közösségeket műszaki és pénzügyi szempontból, valamint hozzájáruljon a fogyasztók aktívvá válásához, legyen szó kollektív termelő-fogyasztásról vagy akár energiahatékonysági intézkedésekről.[194] Rövidtávon a jelenlegi állami intézmények keretében javasoljuk az egyablakos ügyintézés megvalósítását, azonban távolabbi időtávon egy különálló intézmény létrehozása komoly lehetőségeket jelenthet. Erre mintát a korábban említett skót CARES szolgál.[195] A regionális helyi irodai hálózattal is rendelkező ügynökség széleskörű információt tesz felhasználóbarát formában elérhetővé, mint például műszaki és engedélyeztetési kisokosokat, mintaszerződéseket, esettanulmányokat, legjobb gyakorlatokat és egyéb hasznos információkat.
A műszaki tanácsadás felölelheti engedélyeztetési folyamatok elősegítését, technológiai ajánlások megfogalmazását, napenergia potenciál felmérésében való részvételt, megtérülési számítások támogatását. A jogi tanácsadás felölelheti jogi szabályozás útmutató kidolgozását, mintaszerződések kialakítását, segítséget bonyolult tulajdonjogi viszonyok kezeléséhez. A pénzügyi tanácsadás felölelheti a finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés támogatását, különösen pályázati források ajánlását.

Az önkormányzatok szerepe

Az önkormányzatoknak, mint lehetséges partnereknek és energiaközösségek facilitátorainak kiemelt szerepük lehet a közösségi energia elterjedésében. Európa-szerte számos önkormányzat vesz részt közösségi tulajdonban lévő megújuló energia projektekben, működik együtt állampolgári tulajdonban lévő energiaszövetkezetekkel, vagy akár veszi közösségi tulajdonba áramellátását a helyi polgárok bevonásával.[196] Számos gyümölcsöző példa van önkormányzati szerepvállalásra kifejezetten energiaközösségek facilitálására és partnerségek kialakítására. Az önkormányzatok energiaközösségeket támogató tevékenységei közül megemlíthető a napenergia-potenciál feltérképezése (pl. Freiburg DE, Bécs AT, Párizs FR), partnerségek facilitálása (pl. Gent BE), tanácsadás (pl. Plymouth GB), célzott pénzügyi támogatás (Bristol GB, Koppenhága DK), online platformok létrehozása együttműködésekhez és közösségi finanszírozáshoz (Barcelona ES, Párizs FR).[197] A helyi/regionális egyablakos tanácsadás és ügyintézés, összefogva fent említett potenciális

[193] IRENA Coalition for Action (2020), 24-25. o.
[194] Lásd REScoop, 59. o.
[195] Lásd REScoop, 60. o.
[196] Számos jó példát sorol fel például a REScoop MECISE: *REScoop – Municipality Approach*. Project Deliverable 2.3. REScoop – Mobilizing European Citizens to Invest in Sustainable Energy (MECISE), 2018. Elérhető: https://uploads.strikinglycdn.com/files/41e2baa5-54ea-4121-b2c1-831ba41a78bf/REScoop%20MECISE%20-%20REScoop%20-%20Municipality%20Approach.pdf (2021.05.12)
[197] Továbbá lásd Energy Cities: *How cities can back renewable energy communities - Guidelines for local and regional policy makers*. 2019. Elérhető: https://energy-cities.eu/publication/how-cities-can-back-renewable-energy-communities/ (2021.05.12)

tevékenységeket, komoly lehetőség a közösségi energia kezdeményezések elősegítésére. A németországi Steinfurt régióban a Szélenergia Szolgáltató Központ létrehozása kifejezetten az állampolgári és közösségi szélerőmű tulajdonlás elősegítésére jött létre együtt az NLF Bürgerwind közösségi energia projektmenedzsment és tanácsadó irodával.[198]
Hazánkban is egyre több önkormányzat vállal szerepet a klímaváltozás elleni küzdelemben.[199] Ennek keretében számos önkormányzati tulajdonú megújuló energiatermelési projekt valósult meg, elsősorban napelem-beruházások önkormányzati épületeken jellemzően állami és uniós források felhasználásával, azonban olyan üdítő kivételekkel, mint például az említett pornóapáti biomassza falufűtőmű. Ezen projektek esetében azonban az állampolgári részvétel jellemzően alacsony, nem tekinthetők valóban demokratikus alapelvek szerint szerveződő, közvetlen állampolgári részvételt - mint döntéshozó vagy akár befektető - biztosító energiaközösségeknek.[200]
Jelenleg mintegy 140 önkormányzat és önkormányzati társulás készítette el Fenntartható Energia- és Klíma Akciótervét (Sustainable Energy and Climate Action Plan - SECAP), amelyek döntőrészt már elfogadásra is kerültek az európai módszertannak megfelelően.[201] A SECAP számos uniós támogatási pályázatnál is előnyt jelent. Több hazai települési SECAP-ban és egyéb helyi klímastratégiában is megjelenik az energiaközösségek létesítésének igénye, azonban jellemzően csak említésszerűen, konkrét intézkedések nélkül.
Mindenesetre helyi önkormányzatok hazánkban kevésbé vannak kettős szerepben számos más tagállam gyakorlatával összehasonlítva. Az EU több országában ugyanis az önkormányzatoknak fontos szerepe van hatóságként is a megújuló beruházások engedélyeztetésében, amellett hogy azokat facilitátorként vagy résztvevőként előmozdítják. Hazánkban a helyi engedélyeztetésben elsősorban a kormányhivataloknak van szerepe a korábban leírtaknak megfelelően, ezért az önkormányzatok kevésbé küzdenek szerepzavarral. A hazai önkormányzatok számára mindez lehetőséget jelent, hogy aktív közreműködőként elősegítsék energiaközösségek kialakítását.

[198] Elérhető: https://www.nlf-buergerwind.de/ueber-uns/ (2021.05.12)
[199] A Klímabarát Települések Szövetsége jelenleg legalább hatvan taggal rendelkezik. Forrás: http://www.klimabarat.hu/kik-vagyunk (2021.05.12)
Az európai Polgármesterek Klíma- és Energiaügyi Szövetsége (Covenant of Mayors) a tanulmány írása idején 212 magyar önkormányzati aláíró taggal rendelkezik. Forrás: https://www.covenantofmayors.eu/about/covenant-initiative/covenant-in-figures.html (2021.05.12)
[200] Megemlítendő, hogy a korábban említett ITM pályázati energiaközösségi mintaprojektek nyertesei között is több önkormányzat található jellemzően konzorciumban energetika területén működő forprofit szolgáltató vállalatokkal.
[201] Forrás: https://www.covenantofmayors.eu/about/covenant-initiative/covenant-in-figures.html (2021.05.12)

Energiaközösségek lehetőségei: Egy támogató keretrendszer alapjai

A támogató keretrendszer létrehozása a megújulóenergia-közösségek fejlődésének elősegítésére kulcseleme a RED II rendelkezéseinek. A korábbiakban bemutatott akadályok kiküszöbölésére egyértelmű javaslatok azonosíthatóak.

Terület	**Akadály**	**Javaslat(ok)**
Jogi-adminisztratív	Helyi kormányhivatali és elosztói engedélyeztetés széttagoltsága és elhúzódása	Hatósági útmutató kérelmezők számára; Egységes iránymutatás és képzések helyi hatóságok számára
Hálózati és piaci hozzáférés	Kollektív önfogyasztás rendezetlensége (pl. társasházak, helyi energiamegosztás)	Részletes jogi, műszaki és pénzügyi útmutatás társasházaknak; Kedvezményes rendszerhasználati díj helyi áram megosztása számára
Finanszírozás	Hagyományos piaci finanszírozás nehézségei	EU fejlesztési pályázati lehetőségek összehangolása energiaközösségek számára
Társadalmi-gazdasági	Energiaszegénység, szövetkezetiség negatív öröksége	Nonprofit energiaközösségi ügynökség létrehozása tájékoztatás és tanácsadás számára
Tudás és képesség	Tudás és információhiány, kompetenciahiány	

Az értékelő keretrendszer kialakítási folyamatához az alábbi négy fő javaslatot tesszük.

1. *Jogi meghatározás megfelelőségének biztosítása*
   A támogató keretrendszer alapfeltétele az energiaközösség és a megújulóenergia-közösség megfelelő meghatározása, amelyek jelenleg csak részben felelnek meg a vonatkozó kötelező uniós irányelveknek. A tagok körének és az irányítási jogok megfelelő lehatárolása kulcsfontosságú, hogy megújulóenergia-közösséggé valóban helyi kezdeményezések váljanak. Fontos továbbá a meghatározás kiterjesztése az összes megújuló forrásra és energiatípusra, beleértve a biogázt és a megújuló (táv)hőt is, mivel ez elengedhetetlen a falufűtőművek létesítéséhez a hazai energiapolitikai céloknak megfelelően.
2. *Integrált és célzott energiaközösségi támogatáspolitika kialakítása*
   Az energiaközösségek számára alapvető állami források rendelkezésre bocsátása

ellensúlyozva a piaci finanszírozás nehézségeket és az energiapiaci versenyhátrányokat. Kulcsfontosságú az integrált felhasználása az elérhető európai uniós és hazai forrásoknak a különböző fázisban lévő energiaközösségi kezdeményezések támogatására. Emelett elsődleges a különböző támogatási források pályázatainak kialakítása az alulról jövő közösségi energia kezdeményezések sajátosságaihoz illeszkedően, beleértve az irányelveknek megfelelő energiaközösségi és megújulóenergia-közösségi definíció használatát. Az integrált és célzott támogatáspolitika kialakításához és lebonyolításához javasoljuk a következő pontban javasolt nonprofit energiaügynökség felhasználását.

3. *Nonprofit energiaügynökség létrehozása*
   Az elérhető uniós források kihasználásában helyi energiaközösségi kezdeményezések részéről egy közösségienergia-ügynökségnek kulcsszerepe lenne. Az információhoz jutás, képzés és szakmai tanácsadás alapvetően hatna az energiaközösségek megalakulására, a közösségi megújuló beruházások beindítására a helyi önkormányzatok, lakossági és más civil kezdeményezések, valamint társadalmi vállalkozások részéről. Az energiaügynökség szerepét tovább erősítené egy célzott pályázati rendszer kialakítása a kezdeti fázisban lévő energiaközösségek és innovatív közösségi üzleti modellek támogatására. A közösségi energia ügynökség létrehozását nonprofit formában javasoljuk a skót CARES[202] mintájára, elsősorban az emissziós kvótabevételekből. Az ügynökséget és helyi irodáit egy nonprofit konzorcium működtethetné.
4. *Energiamegosztás kidolgozása és elősegítése*
   A megújuló energia megosztása tagjai között számos energiaközösség központi tevékenysége. Hazánkban a jogszabályi lehetőség megnyílt, azonban számos elszámolási és rendszerhasználati kérdés akadályozza tényleges elterjedését. Javasoljuk a villamosenergia-megosztás számára részletes jogi-adminisztratív útmutató kidolgozását, lehetőség szerint kapcsolódva egy MEKH által készítendő költség-haszon elemzéssel az arányos helyi hálózathasználati díjakról.

[202] Community and Renewable Energy Scheme (CARES). Forrás: https://www.localenergy.scot/ (2021.04.21)

További források

- REScoop & ClientEarth: Energy Communities under the Clean Energy Package. 2020. június 25., Elérhető: https://www.rescoop.eu/toolbox/how-can-eu-member-states-support-energy-communities (2021.06.02)
- Prosumers for the Energy Union (PROSEU): Transposition Guidance for citizen energy policies - Recommendations to strengthen prosumers and energy communities when transposing the Clean Energy Package (RED II, IEMD). 2020. május. Elérhető: https://proseu.eu/sites/default/files/Resources/PROSEU_Transposition%20Guidance%20for%20REDII%20and%20EMD.pdf (2021.06.17)
- BRIDGE H2020: Energy Communities in the EU. 2019. December. Elérhető: https://www.h2020-bridge.eu/wp-content/uploads/2020/01/D3.12.d_BRIDGE_Energy-Communities-in-the-EU-2.pdf (2021.06.17)
- Council of European Energy Regulators (CEER): Regulatory Aspects of Self-Consumption and Energy Communities. 2019. júinus. Elérhető: https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/8ee38e61-a802-bd6f-db27-4fb61aa6eb6a (2021.06.17)
- EU Joint Research Centre (JRC): Energy communities: An overview of energy and social innovation. 2020. február. Elérhető: https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/energy-communities-overview-energy-and-social-innovation (2021.06.17)